

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н
Форма № П-4.04

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Навчально-науковий інститут бізнесу та сучасних технологій
Форма навчання денна
Кафедра міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин

Допускається до захисту
Завідувач кафедри
_____ Л. С. Франко
«_____» _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

*«Розвиток двосторонніх міжнародних економічних зв'язків між Україною
та Італією»*

зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини освітня програма
«Міжнародний бізнес» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Виконавець роботи Котенко Анастасія Анатоліївна

(підпис, дата)

Керівник Франко Людмила Сергіївна

(підпис, дата)

Рецензент Перегуда Юлія Володимирівна

Полтава 2021

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичне обґрунтування міжнародних економічних зв'язків України та Італії.....	6
1.1. Сутність, форми і значення міжнародних економічних зв'язків.....	6
1.2. Історія становлення зовнішніх економічних зв'язків між Україною та Італією.....	13
Висновки до розділу 1.....	18
Розділ 2. Особливості сучасного розвитку міжнародних економічних зв'язків України та Італії.....	20
2.1. Обсяг і динаміка експортно-імпортних операцій між Україною та Італією.....	20
2.2. Характеристика міграційних процесів між Україною та Італією.....	26
Висновки до розділу 2.....	38
Розділ 3. Відносини України з Італійською республікою в контексті Європейської інтеграції	41
3.1. Зовнішня політика України: дипломатичні відносини з країнами ЄС.....	41
3.2. Перспективні напрямки економічної співпраці України та Італії.....	49
Висновки до розділу 3.....	56
Висновки.....	59
Список використаних джерел та літератури.....	64
Додатки.....	72

ВСТУП

Актуальність дослідження. Двосторонні відносини між Україною та Італією розпочалися після проголошення незалежності України. Італія однією з перших країн визнала незалежність України 28 грудня 1991 р.

За період незалежності України було підписано багато угод та договорів між країнами, важливих як для Італії, так і для України. Дуже відчутною для підвищення геополітичного статусу України є неодноразова її підтримка італійським урядом на шляху інтеграції до Євросоюзу.

Україна має розгалужену систему зовнішньоекономічних зв'язків, що охоплює зовнішню торгівлю та інвестиції, науково технічні та валютні відносини, інші форми міжнародної взаємодії в економічній сфері. Географія зовнішньоекономічних зв'язків охоплює всі континенти та регіони світу. Одним з основних торговельних партнерів України є Італія, що обумовлює актуальність пошуку напрямків диверсифікації форм співпраці та посилення інтеграційної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Оскільки в сучасних умовах зовнішньоекономічні зв'язки розглядаються як могутній засіб прискорення науково технічного розвитку та інтенсифікації економіки, то різним аспектами розвитку зовнішньоекономічних зв'язків країн світу, зокрема України, присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Е.С. Аكوпова [1], П.В. Калашник [15], Л.П. Петрашко [26], М.М. Пітюлич [28], Т.М. Циганкова [45], Л. Дорош [52], О. Федюк [53] та інших. Формування і розвиток економічних взаємовідносин між Україною та Італією, їх роль і місце в ринковій економіці досліджували наступні економісти: В.Б. Буглай [4], Л. Ф. Істратій [13], Е. В. Прушківська [33], Н. О. Рязанова [34], Л.Д. Чекаленко [46], О.В. Чернова [47], К.В. Шиманська [48], та інші.

З метою поглиблення зовнішньоекономічної взаємодії України з основними торговельними партнерами, подальшого дослідження потребує аналіз напрямків інтенсифікації зв'язків з країнами світу. У зв'язку з цим **метою дослідження** є вивчення розвитку двосторонніх міжнародних економічних зв'язків між Україною та Італією.

Досягнення цієї мети зумовило необхідність постановки та розв'язання комплексу **завдань**:

- з'ясувати сутність, форми і значення міжнародних економічних зв'язків;
- охарактеризувати історію становлення зовнішніх економічних зв'язків між Україною та Італією;
- проаналізувати обсяг і динаміку експортно-імпортних операцій між Україною та Італією;
- охарактеризувати процеси міграції населення між Україною та Італією;
- проаналізувати зовнішню політику України: дипломатичні відносини з країнами ЄС;
- з'ясувати перспективні напрямки економічної співпраці України та Італії.

Об'єктом дослідження є двосторонні міжнародні економічні зв'язки України та Італії.

Предметом роботи є специфіка сучасного розвитку міжнародних економічних зв'язків між Україною та Італією.

Методи дослідження. При дослідженні даної проблеми було використано такі загальнонаукові та специфічні методи: метод емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, моніторинг) Методи теоретичного дослідження (метод формалізації, ідеалізації) загальнонаукові методи (абстрагування, аналіз і синтез, індукція, дедукція), системно-структурний метод, синергетичний підхід та SWOT - аналіз. При написанні роботи були

опрацьовані такі джерела: наукові статті, монографії, статистичний щорічник.

Інформаційну базу досліджень склали офіційні рейтинги та бази даних зарубіжних та вітчизняних організацій, монографії, статті зарубіжних і вітчизняних науковців, електронні ресурси мережі Інтернет, офіційні сайти провідних транснаціональних компаній.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Виконання кваліфікаційної роботи пов'язане з планом наукових досліджень Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за темою «Сучасні процеси глобалізації: рушійні сили, мегатренди, суперечності» (0113U006220). Внесок автора полягає у дослідженні розвитку двосторонніх міжнародних економічних зв'язків України та Італії.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення і отримані результати дослідження оприлюднені на XLIV Міжнародній науковій студентській конференції «Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті» (м. Полтава, 30–31 березня 2021 р.).

Публікація: Котенко А. А. Розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Італією / А. А. Котенко // Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті: тези доповідей XLIV Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2020 рік (м. Полтава, 30–31 березня 2021 р.) : у 2 ч. – Полтава : ПУЕТ, 2021. – Ч. 1. – С.305-307.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕВОЛЮЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ІТАЛІЄЮ

1.1 Сутність, форми і значення міжнародних економічних зв'язків

У сучасних умовах стала загальноновживаною тенденція до збільшення взаємозалежності національних економік, до збільшення ролі зовнішніх факторів у процесі суспільного відтворення. Звідси випливає, що поняття світової економіки не можна звести до простої суми національних економік. Здебільшого її суть визначається універсальним зв'язком, що забезпечує реальну єдність на основі міжнародного поділу праці, науково-технічного та промислового співробітництва, міжнародної торгівлі, валютно-кредитних відносин, тобто міжнародних економічних відносин.

Міжнародні економічні зв'язки – це система економічних відносин між різними країнами. Вони є похідними від національних, економічних відносин, залежать від них, визначаються особливостями національної економіки та суттєво впливають на зовнішньоекономічну політику держави. Таким чином, зміни курсу національної валюти впливають на конкурентоспроможність товарів на ринку іншої країни, ліберальне податкове законодавство забезпечує приплив капіталу в країну, яка його реалізує, зміни митних тарифів породжують зміни в потоках експорту та імпорту товарів. У цій системі всі її елементи тісно пов'язані, переплітаються і впливають один на одного. Отже, міжнародні економічні відносини обслуговують взаємодію національних економік, що входять до світової економіки, і таким чином забезпечують її цілісність, що базується на глобальному характері сучасних продуктивних сил [1].

Як відомо, жодна з сучасних розвинених провідних держав не може існувати відособлено від інших країн та не приймати участь у різних процесах, які відбуваються у світі. Не одна з них, також не може бути ізольованою від впливу економічних зв'язків, проблем та їх наслідків, що відчувають на собі інші країни, зокрема найрозвиненіші країни, безпосередньо, справляють вплив на інші. Кожна територія має свої переваги, що відрізняються в залежності від географічного, політичного розташуванням, наявністю економічних ресурсів, певних потенціалів розвитку різноманітних галузей господарства, існуванням відповідного до сучасних потреб економічного законодавства. Важливим чинником є державні стратегії та ідеї щодо економіки країни. Виходячи зі всього вище зазначеного, можна стверджувати, що всі держави різняться економічним розвитком, неподібним до інших.

Кожна територія має свої переваги, що відрізняються в залежності від географічного, політичного розташуванням, наявністю економічних ресурсів, певних потенціалів розвитку різноманітних галузей господарства, існуванням відповідного до сучасних потреб економічного законодавства

Множинність економічних зв'язків об'єднують країни світу в тісну систему — світове співтовариство (господарство). В свою чергу, Світове господарство — це система пов'язаних між собою взаємодіючих господарств країн світу, яка функціонує на основі міжнародного поділу праці. Міжнародні економічні зв'язки виражаються рухом 450 товарів, послуг, капіталів, робочої сили, інформації між країнами, регіонами й частинами світу.

Міжнародні економічні зв'язки визначають суть світової економіки. За своєю природою вони залежать від економічних відносин, що діють на національному рівні. Таким чином, міжнародна вартість формується на основі національних цінностей відповідно до внеску країни у світовий рівень тривалості, інтенсивності та продуктивності і в цілому залежить від ступеня інтегрованості у світову економіку національної економіки (Рис.1.1).

Рисунок 1.1 – Причини появи міжнародних економічних відносин між країнами

Джерело: [4].

Формування світового ринку призвело до того, що необхідний робочий час, витрачений на виготовлення будь-якого товару, визначається не середнім рівнем кваліфікації та трудомісткістю зайнятих у національній економіці, а сучасними умовами світового виробництва, які є прийнятними на певному рівні розвитку продуктивних сил світового співтовариства. В результаті дії закону вартості на світовому ринку відбувається зниження національних цінностей товарів різних країн до міжнародної вартості. Країни, національна вартість яких нижча за міжнародну, в обмін отримують додатковий прибуток у зовнішній торгівлі. А країни, де національна вартість товарів вища за міжнародну, не мають прибутку, зазнають збитків. Як

результат, відбувається вимивання з національної економіки цих товарів, а також галузей, які не можуть успішно конкурувати на світовому ринку. Позитивним наслідком цього процесу є те, що він призводить до поглиблення міжнародного поділу праці і підвищити ефективність національного виробництва. Вирішальну роль у визначенні профілю спеціалізації країни на виробництві певних товарів відіграє не абсолютна величина національної вартості, а її відносний рівень, тобто в порівнянні з іншими країнами-виробниками подібної продукції [16, с.67].

Характерною рисою сучасного етапу розвитку світової економіки є певна модифікація співвідношення національної та міжнародної вартості під впливом процесу інтернаціоналізації виробництва. Останнє сприяє раціоналізації структури національної економіки, звільняючи її від безнадійних галузей. Під впливом цих процесів виробники світового співтовариства все більше зосереджуються на міжнародних критеріях витрат. Тому для багатьох країн у сучасних умовах немає необхідності створювати весь технологічний ланцюг виробництва окремих товарів. Адже економічно набагато вигідніше купувати його в тих країнах, де вже існує високоефективне виробництво таких товарів, або купувати ліцензію за кордоном, що дозволяє виготовити цей товар самостійно. Як результат, власні природні, фінансові та трудові ресурси вивільняються для розвитку тих галузей або видів виробництва, де можливо забезпечити найвищу продуктивність та якість продукції. Глибока спеціалізація окремих країн на виробництві тих товарів, для яких існують найбільш сприятливі умови, породжує об'єктивну потребу у кооперації у виробництві, широкому взаємному обміні технологіями та науково-дослідними роботами, в інтернаціоналізації економічних відносин. У сучасних умовах на ці процеси суттєво впливають нові напрями науково-технічної революції, тісно пов'язані з міжнародним промисловим та науково-технічним співробітництвом.

Науково-технічне співробітництво – це сукупність постійно розвиваються та поглиблюючих економічних зв'язків між окремими

країнами, групами країн, заснована на принципах рівності та взаємної вигоди учасників. Міжнародне виробниче та науково-технічне співробітництво є об'єктивним процесом формування стабільних і тривалих міжнародних економічних відносин у системі світового господарства (Рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Форми та напрямки міжнародних економічних зв'язків

Джерело: [22].

Не змінюючи механізму попиту та пропозиції, міжнародні економічні зв'язки розширюють свої межі, збільшуючи обсяг та асортимент. Система ринкових цін набуває нових кількісних та якісних характеристик, конкуренція стає жорсткішою. Серед основних рис міжнародних економічних зв'язків як сфери розвиненої ринкової економіки прийнято виділяти:

- в основі як національної економіки, так і світової економіки є міжнародні економічні зв'язки, що належать до міжнародного поділу праці та обміну;
- учасники міжнародних економічних зв'язків економічно опосередковуються в особливій формі національної економіки, яка об'єктивно передбачає товарно-грошовий характер відносин;
- світовий ринок характеризується більш жорсткою конкуренцією порівняно з національними ринками. Це пов'язано з більшою кількістю об'єктів та суб'єктів на міжнародному ринку товарів та послуг;
- міжнародна торгівля, яка являє собою сукупність міждержавних товарних потоків, формує світові товарні ринки, де операції здійснюються з купівлею-продажем товарів і послуг, що мають стабільний і систематичний характер;
- обмін товарами і послугами, міжнародне переміщення факторів виробництва опосередковане рухом грошей, системою розрахунків, товарними і грошовими кредитами, валютними відносинами. Таким чином, виникають і функціонують світовий фінансовий ринок та міжнародна валютно-фінансова система. Рух капіталу, іноземні інвестиції, довгострокові міжнародні, державні кредити надають світовій фінансовій системі завершального вигляду;
- міжнародні економічні зв'язки забезпечують активні міждержавні потоки робочої сили. Можна констатувати, що нині існує міжнародний ринок праці. Те саме стосується системи патентування та ліцензування винаходів, відкриттів, захисту авторських прав, що сприяло формуванню світового інформаційного ринку;
- міжнародні економічні зв'язки передбачають формування власної інфраструктури, спеціальних установ. Вони представлені міжнародними економічними, фінансовими та кредитними організаціями та установами (Міжнародна торгова палата, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, ЄБРР та ін.);

– міжнародні економічні зв'язки підлягають монополізації. Цей процес здійснюється за допомогою приватних структур та формування ТНК, а також міждержавних профспілок, таких як ОПЕК, Міжнародний нафтовий картель (МНК);

– міжнародні економічні зв'язки не є вільними від міжнародного, регіонального, державного втручання і регулювання, яке здійснюється через договори в рамках міждержавних об'єднань тощо [1].

Отже, міжнародні економічні зв'язки є однією із сфер ринкової економіки зі своїми (ринковими) характеристиками (Рис.1.3).

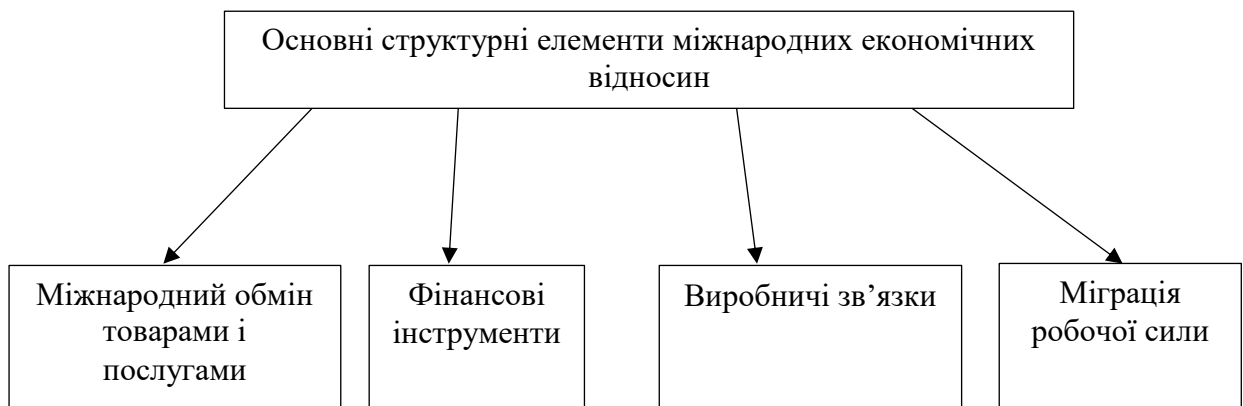

Рисунок 1.3 – Основні структурні елементи міжнародних економічних відносин

Джерело: складено автором на основі [22].

Основними з них є: різноманітність об'єктів та предметів; визначення впливу попиту та пропозиції; взаємозв'язок із цінами, за умови необхідної гнучкості та мобільності; конкуренція; свобода підприємництва [18].

Аналіз тенденцій сучасних міжнародних економічних відносин показує, що починається новий етап еволюції – формування надпотужних спільних економічних систем і, зрештою, формування глобальної єдиної економіки. Сучасне виробництво орієнтується не на національний чи регіональний масштаби, а на світовий економічний простір.

Нові форми міжнародних економічних відносин, пов'язані з поширенням найкращих практик, відображають еволюцію способів

використання іноземного капіталу в певних країнах. Для одних це означає досягнення світового лідерства, для інших – подолання розриву та вихід з периферії [4].

Поглиблення міжнародного поділу праці базується на посиленні конкуренції. Головною конкурентною перевагою є порівняння наукового потенціалу та технологічних можливостей країн. Характерною рисою сучасної світової економіки є розподіл технологічної потужності. Наслідком цього є спеціалізація розвинених країн на експорт наукомісткої продукції. Країни, що розвиваються, змушені експортувати ресурсомістку та трудомістку продукцію [18].

Загалом на початку XXI ст. значні темпи зростання демонструють усі форми міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля товарами значно випереджає зростання національного виробництва; міжнародна торгівля послугами демонструє зростання більше ніж у 3 рази швидше, ніж міжнародна торгівля товарами; міжнародний рух капіталу проявляє ще більший динамізм; нові технології користуються все більшим попитом на світовому ринку; спостерігається помітне збільшення міграції робочої сили [20].

Таким чином, можна констатувати, що сучасні міжнародні економічні зв'язки інтенсивно розвиваються, трансформуються, змінюють свої географічні пріоритети і дедалі більше набувають рис єдиної системи, де окремі форми не тільки тісно взаємозалежні, але також взаємообумовлені.

1.2 Історія становлення зовнішніх економічних зв'язків між Україною та Італією

Зовнішньоекономічні зв'язки у сучасних умовах стають могутнім засобом прискорення науково-технічного розвитку та інтенсифікації

економіки. Тому країни інтенсивно обмінюються науковими дослідженнями, різноманітними товарами і послугами, що висвітлює нераціональне використання власних ресурсів, втрату часу і недостатній темп розвитку.

Зовнішньоекономічна діяльність України характеризується багатьма факторами. Серед них вагому роль відіграють політичне та економічно-географічне положення, природно-ресурсний потенціал, рівень економічного розвитку, галузева структура народногосподарської системи, розвиток транспортної мережі тощо. Основою зовнішньоекономічної діяльності України є розвиток і поглиблення торговоекономічного співробітництва з країнами світу. За економічним потенціалом Україна входить до десятки розвинених країн Європи поряд з найпрогресивнішими державами таких, як: Німеччина, Франція, Італія, Великобританія та ін..

Зовнішньоекономічні зв'язки у сучасних умовах стають могутнім засобом прискорення науково-технічного розвитку та інтенсифікації економіки. Тому країни інтенсивно обмінюються науковими дослідженнями, різноманітними товарами і послугами, що висвітлює нераціональне використання власних ресурсів, втрату часу і недостатній темп розвитку. Зовнішньоекономічна діяльність України характеризується багатьма факторами. Серед них вагому роль відіграють політичне та економічно-географічне положення, природно-ресурсний потенціал, рівень економічного розвитку, галузева структура народногосподарської системи, розвиток транспортної мережі тощо. Основою зовнішньоекономічної діяльності України є розвиток і поглиблення торговоекономічного співробітництва з країнами світу. За економічним потенціалом Україна входить до десятки розвинених країн Європи поряд з найпрогресивнішими державами таких, як: Німеччина, Франція, Італія, Великобританія та ін..

Українсько-італійські відносини мають давню історію, що свідчить про їх значення як для розвитку двох країн, так і для загальноєвропейського історичного процесу. Сьогодні Україна стала повноцінним суб'єктом

міжнародного права і відіграє важливу роль як у європейському просторі, так і для українсько-італійських взаємовигідних відносин [13].

Ці зв'язки сягають часів Київської Русі. Протягом тисячоліть відносини між державами змінювались, розвивались та набували нового значення. Відсутність спільних кордонів між Україною та Італією не завадило їм зміцнити свої міждержавні відносини та налагодити співпрацю.

Країни Заходу посідають чільне місце на сучасній міжнародній арені. Тому для України встановлення відносин політичного партнерства, взаємовигідного економічного співробітництва, широких культурних, наукових та гуманітарних зв'язків стало визначальною рисою зовнішньої політики. Така співпраця стала основою для розширення участі України в європейських структурах та інтеграції її економіки в європейський економічний простір [13]. Італія належить до високорозвинених держав, які заклали основи європейської цивілізації. Для України Італія є провідним партнером у торговельних, науково-технічних та культурних відносинах, а також країною, що представляє інтереси України в європейських інтеграційних структурах.

28 грудня 1991 р. Італія визнала незалежність України а вже 29 січня 1992 р. між державами було встановлено дипломатичні відносини [43]. Посольство Італійської Республіки в Україні було відкрито в березні 1992 року. Станом на 2021 рік існує 32 документи, що регулюють відносини між двома країнами. Важливим документом є «Договір про дружбу та співробітництво між Україною та Італією». Італійська Республіка та Україна продовжують залишатися Високими Договірними Сторонами, які прагнуть зміцнити дружбу та продовжують співпрацювати в галузі політики, економіки та культури.

Після здобуття Україною незалежності українсько-італійські дипломатичні відносини вийшли на новий рівень. Відсутність розбіжностей та суперечливих питань сприяли розвитку міждержавного співробітництва. Саме це сприяло початку українсько-італійських дипломатичних відносин у

1990-х - на початку XXI століття. Досить цікавим є аспект міждержавного співробітництва між двома країнами на тлі європейської інтеграції. Враховуючи важливе місце Італійської Республіки в Європейському Союзі та НАТО, це є важливим фактором реалізації європейської зовнішньої політики України. Неодноразово Україна покладалася на підтримку Італії у різних фінансових питаннях. Україна отримала фінансову допомогу країн «Великої сімки» за сприяння Італії. Італія доклала значних зусиль, щоб переконати представників інших держав-членів у необхідності підтримувати європейські інтеграційні прагнення України. Європейський Союз офіційно визнав Україну країною, яка може стати повноправним членом Ради Європи. Того ж року представники Ради Європи проголосували за вступ України до цієї організації [39].

Дипломатичні місії України в Італійській Республіці відкриті в Римі, Неаполі та Мілані. Почесні консульства України діють у містах Флоренція, Барі, Генуя, Реджо-Калабрія, Падуя [29].

2 травня 1995 року другий президент України Леонід Кучма відвідав Італійську Республіку. Тоді в Римі було підписано базовий Договір про дружбу та співробітництво, згідно з яким було створено Українсько-італійську раду з питань фінансово-економічного та промислового співробітництва. Це створило прекрасні умови для подальшого зміцнення двосторонніх відносин. У 1996 році президент Італії О. Скальфаро відвідав Київ. Конвенція про уникнення подвійного оподаткування доходів та капіталу та визначення ухилення від сплати податків, а також угоди про співпрацю у космічній, машинобудівній та енергетичній галузях також доповнили основу договірних відносин.

21 травня 1996 р. у Римі міністр закордонних справ України Г. Удовенко зустрівся із трьома міністрами закордонних справ Європейського Союзу: Італії, Іспанії та Ірландії. Вперше в історії європейської дипломатії було опубліковано заяву ЄС щодо України, підтверджуючи важливість незалежності та територіальної цілісності

України як ключової складової безпеки в Європі. Італійська сторона керувала переговорним процесом у Римі між міністрами закордонних справ ЄС та українською делегацією. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що Італія була одним з найважливіших партнерів нашої країни на шляху до європейської інтеграції. У 1996 р. у Відні відбулася чергова зустріч міністрів закордонних справ Центральноєвропейської ініціативи (ЦЕІ), під час якої Україна урочисто приєдналася до ЦЕІ [30].

З моменту встановлення дипломатичних відносин між Італією та Україною було кілька візитів Президента України до Італії: у травні 1995 р., Листопаді 2002 р., Жовтні 2008 р., листопаді 2015 р. та в лютому 2020 р. Президент Італії здійснив державний візит в Україну в 1996 році та робочий візит у 1999 році.

Прем'єр-міністр Італії відвідав Україну під час головування Італії в ЄС у жовтні 2003 року та в березні 2015 року. У березні 2012 року заступники міністрів закордонних справ Риму провели двосторонні політичні консультації, а в червні міністр закордонних справ України К. Грищенко зустрівся у Трієсті із заступником міністра закордонних справ Італії М. Дассу. в рамках зустрічі міністрів закордонних справ країн-членів ЦЕІ [29].

У 2018 році Італія стала одним із десяти основних торгових партнерів України серед країн світу за обсягом торгівлі товарами. У 2018 році обсяг експорту товарів та послуг до Італії становив 2626,8 млн. доларів США (на 6,4% більше, ніж у попередньому році), а обсяг імпорту італійських товарів – 1982 млн. доларів США (на 23,6% більше). Позитивне сальдо для України становило 728,9 млн. доларів.

Загальний товарообіг між Італією та Україною у 2018 році склав 4,6 млрд дол. США [26].

Основними товарами українського експорту до Італії є чорні метали, вироби із чорних металів, зернові культури, рослинна олія, глини, деревина та вироби з дерева, насіння та плоди олійних культур, макуха, шкури, взуття.

машини, пластмаси, транспортні засоби, вина, вермути, ліки, вироби із чорних металів, зчитувачі (лазери), вимірювальні прилади тощо, тютюн.

Станом на 1 жовтня 2020 року обсяг прямих інвестицій з Італії в економіку України становив 251 млн дол. США, на частку яких припадає 0,7% загального обсягу іноземних інвестицій в Україну. Метою організації є підтримка процесу інтернаціоналізації українських та італійських підприємств [12].

В останні роки Італія була одним з найважливіших партнерів України у сфері торговельно-економічного співробітництва між країнами Західної Європи та світу, і саме вона в зовнішньоекономічних зв'язках є найактивнішим партнером. Україна постачає до Італії значну кількість сільськогосподарської продукції, а тому посідає перше місце у постачанні соняшнику та кукурудзи. За підрахунками, у 2019 році товарообіг у сегменті сільськогосподарської продукції між країнами перевищив 770 мільйонів дол. США. За одинадцять місяців 2020 року обсяг експорту до Італії зріс до 797,1 млн. доларів. США. В українському експорті найважливіше місце займає сировина, а в імпорті – промислова продукція. Основними статтями експорту до Італії є харчові продукти – мінеральні продукти, рослинна продукція, шкіряні вироби, текстиль та текстильні вироби, товари народного споживання. Довготривале партнерство Італії з Україною у сфері торгівлі, міцні економічні зв'язки позитивно вплинули на двосторонній товарообіг та його зміст.

У майбутньому стабільність основних позицій гарантує зростання двосторонньої торгівлі між країнами. Україна, як торговий партнер Італії, відповідає за підтримку позитивного іміджу держави зі стабільними економічними умовами серед італійських представників бізнесу, що, безумовно, сприятиме розширенню двосторонніх торговельно-економічних зв'язків та забезпеченню стабільності у майбутньому.

Італійські інвестори дуже зацікавлені у можливих інвестиціях в сільське господарство України. Щоразу виникають запити про бажання

інвестувати в оренду землі та вирощування сільськогосподарських культур, побудову центрів по переробці та транспортуванню сировини тощо [41].

Італійські підприємці не поспішають приймати рішення щодо інвестування в економіку України, тому наявний потенціал не відповідає попиту італійських інвесторів. Одним із напрямів покращення італійсько-української співпраці у сфері інвестування може стати діяльність італійських компаній на ринку товарів та послуг України, відкриття спільних підприємств з іноземними інвестиціями, розвиток масштабних інвестиційних та промислових проектів, які можуть стати важливими «показниками» нового рівня співпраці [47]. Торговельно-економічні відносини між Україною та Італією не можуть розвиватися та вдосконалюватися без залучення до їх структури проектів співпраці з інвестиційного співробітництва. Це також сприятиме розвитку стратегічної галузі України, залученню новітніх італійських технологій до модернізації українських підприємств.

Відбувається динамічний розвиток культурної сфери. Дні Італії були започатковані Торгово-промисловою палатою Італії в Україні в 2012 році. Ця подія поступово стала традиційною і з тих пір проводиться щороку. Також майже щороку у Києві проходять виставки картин італійських сучасних художників, наприклад «Все найкраще в Італії» [61]. Урочиста виставка дитячих робіт «Моя Україна - Ucraina Mia» була організована в Римі у 2018 році. Протягом останніх років було також проведено три презентації талановитих сучасних українських художників, фотовиставка «Забута війна», показ українських фільмів «Міф», «Кіборги» та канадського фільму «Гіркий урожай». Відповідна підтримка була надана під час гастролей Одеського національного театру опери та балету та Одеської філармонії. Італійські студенти мали можливість долучитися до відео конкурсу про Україну.

Одним із найважливіших напрямків українсько-італійської гуманітарної співпраці є лікування українських онкохворих дітей в Італії. Меморандум про взаєморозуміння про співпрацю між міністерствами

охорони здоров'я України та Італії у галузі дитячої онкогематології зміцнив та покращив співпрацю в цьому напрямку [29].

Надання допомоги у підготовці мистецьких та наукових заходів, залучення до організації та проведення спільних двосторонніх проектів, поширення знань про українську історико-культурну спадщину, популяризація пам'яток української культури – міцна основа для розвитку гуманітарної співпраці та реалізації майбутніх проектів.

Висновки до розділу 1

Міжнародні економічні зв'язки визначають суть світової економіки. За своєю природою вони залежать від економічних відносин, що діють на національному рівні. Нові форми міжнародних економічних відносин, пов'язані з поширенням найкращих практик, відображають еволюцію способів використання іноземного капіталу в певних країнах, а сучасні міжнародні економічні зв'язки інтенсивно розвиваються, трансформуються, змінюють свої географічні пріоритети і дедалі більше набувають рис єдиної системи, де окремі форми не тільки тісно взаємозалежні, але також взаємообумовлені.

Поглиблення міжнародного поділу праці базується на посиленні конкуренції. Головною конкурентною перевагою є порівняння наукового потенціалу та технологічних можливостей країн. Характерною рисою сучасної світової економіки є розподіл технологічної потужності, а для України Італія є провідним партнером у торговельних, науково-технічних та культурних відносинах, а також країною, що представляє інтереси України в європейських інтеграційних структурах.

У свою чергу українсько-італійські відносини мають давню історію, що свідчить про необхідність подальшого розвитку та інтенсифікації

дипломатичних відносин між країнами як стратегічними партнерами у процесі євроінтеграції. Україна стала повноцінним суб'єктом міжнародного права і відіграє важливу роль як у європейському просторі, так і для українсько-італійських взаємовигідних відносин.

Україна, як торговий партнер Італії, відповідає за підтримку позитивного іміджу держави зі стабільними економічними умовами серед італійських представників бізнесу, що, безумовно, сприятиме розширенню двосторонніх торговельно-економічних зв'язків та забезпеченню стабільності у майбутньому.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ІТАЛІЄЮ

2.1 Обсяг і динаміка експортно-імпортних операцій між країнами

Механізмом реалізації світогосподарських зв'язків є світовий ринок як сфера усталених економічних відносин, що ґрунтуються на міжнародному поділі праці та проявляються через такі форми міжнародних економічних відносин, як міжнародна торгівля, міжнародний рух капіталу, міжнародний рух робочої сили, міжнародна передача технології, міжнародні розрахунки та валютно-кредитні операції, міжнародна інтеграція. Однак основною і центральною ланкою світогосподарських зв'язків завжди була і є міжнародна торгівля [9].

З державно-політичної точки зору міжнародну торгівлю можна розглядати як особливий тип суспільних відносин, які виникають у світовій системі господарства в процесі і з приводу обміну товарами та послугами між державами, що мають власні зовнішні і зовнішньоторговельні політики. Західні вчені розглядають міжнародну торгівлю як транскордонний обмін товарами та послугами. А отже, міжнародна торгівля передбачає обмін не тільки товарами, а й послугами, питома вага яких становить до 20% у міжнародній торгівлі.

Міжнародна торгівля – сфера міжнародних товарно-грошових відносин, специфічна форма обміну продуктами праці (товарами і послугами) між продавцями і покупцями різних країн [24]. Такий обмін між продавцями і покупцями з різних країн світу здійснюється у вигляді здійснення зовнішньоторговельних: експорт та імпорт товарів або послуг.

Експорт – це вивезення з країни товарів, послуг, технологій або капіталу для реалізації і застосування на зовнішньому ринку без зобов'язань по зворотному ввезенню.

Імпорт – це ввезення в країну іноземних товарів, послуг, технологій або капіталу для реалізації і застосування на внутрішньому ринку без зобов'язань по зворотному вивезенню.

Італійська Республіка є досить активним партнером України у зовнішньоекономічних відносинах. Протягом останніх років Італія була одним із провідних торговельно-економічних партнерів України серед країн Європейського Союзу та світу. За обсягом товарообігу України з європейськими країнами Італія посідає третє місце, поступаючись Німеччині та Польщі. Обсяг українського експорту до Італії перевищує загальний експорт до США, Великобританії, Франції, Японії, ПАР та Канади (Рис.2.1).

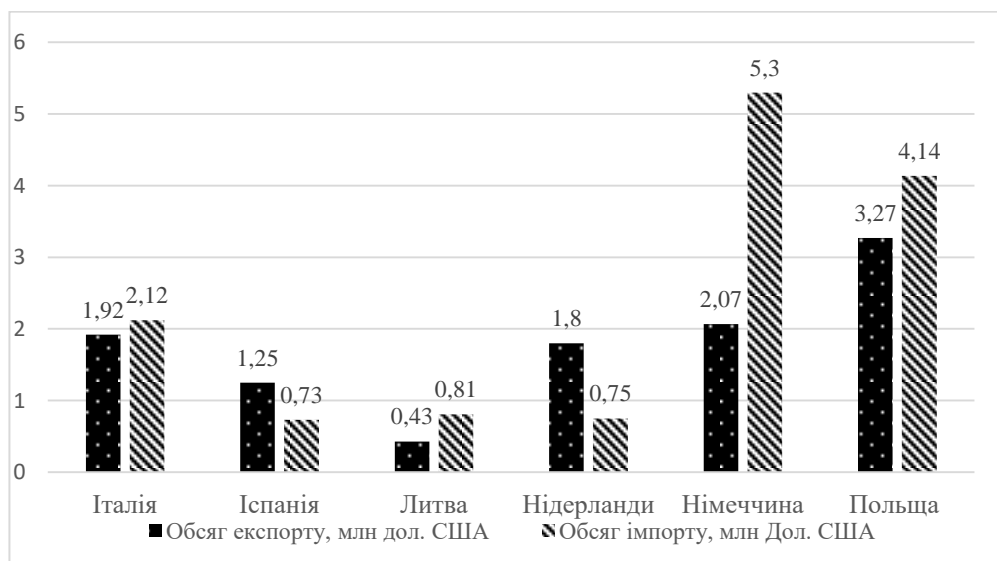

Рисунок 2.1 – Географічна структура зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС у 2020 році, тис. дол. США

Джерело: складено автором на основі [8].

Запроваджені обмеження внаслідок пандемії коронавірусу спричинили суттєве скорочення обсягів економічної взаємодії між Україною та Італією. У 2020 році товарообіг між країнами становив 4,06 млрд дол. США продемонструвавши зменшення на 430 млн дол. США у порівнянні з 2019

роком. При цьому обсяг експорту склав 1,92 млрд дол. США, відбулося скорочення на 20,1% у порівнянні з 2019 роком, а обсяг імпорту збільшився на 2,5% і становив 2,13 млрд дол. США (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка товарообігу між Україною та Італією у 2019-2020 рр., у млн дол. США

Показники	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення	2020р. / 2019 р, у %
Товарообіг	4393,6	4056,7	-336,9	92,3
Обсяг Експорту	1443,3	1931,1	487,8	133,8
Обсяг Імпорту	2074,7	2125,6	50,9	102,4
Сальдо	-631,4	-194,5	-436,9	30,9

Джерело: складено автором на основі [8].

У 2020 році товарообіг між країнами становив 4056,7 млн. дол. США, хоча відбулося зменшення на 336,9 млн. дол. США або на 7,7 % у порівнянні з 2019 роком. Обсяг експорту у 2020 році склав 1931,1 млн. дол. США продемонструвавши зростання на 487,8 млн. дол. США у порівнянні з 2019 роком. Обсяг імпорту також збільшився в 2020 році на 2,4 % і склав 2125,6 млн. дол. США.

Негативне для України сальдо склало 194,5 млн. дол. США. Загалом, загальні показники міжнародної торгівлі демонструють тенденцію до зменшення обсягів купівлі товарів та послуг за кордоном [38].

Скорочення обсягів торгівлі відбулось, здебільшого, через зменшення обсягів українського експорту до Італії у 2020 році за сировинними товарними позиціями для виробництв, які суттєво постраждали від обмежень запроваджених з метою запобігання поширенню COVID-19, а саме частка чорних металів зменшилася на 26,1%, пшениці та кукурудзи на 52,4%, деревини та виробів з деревини на 7%, глини на 26%, виробів з чорних

металів на 14%, соєвих бобів та іншого насіння олійних на 30,5%, макухи соняшnikової на 16,4% у порівнянні з 2019 роком.

Водночас у 2020 році зріс обсяг експорту до Італії наступних товарних груп: соняшnikової олії 21,2%, добрив на 257,9%, руд та шлаків на 83,7% у порівнянні з 2019 роком відповідно (табл.2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка товарної структури експорту до Італії у 2019-2020 рр, млн. дол США

№	Товарна група	2019 рік	2020 рік	2020 р. / 2019 р., у %
1	Чорні метали	932,9	1 262,6	73,9
2	Соняшnikова олія	287,3	236,9	121,2
3	Пшениця та кукурудза	159,8	335,6	47,6
4	Деревина і вироби з деревини	74,7	80,3	93,0
5	Глини	57,0	76,4	74,0
6	Вироби з чорних металів	41,5	48,2	86,0
7	Соєві боби та ін. насіння олійних	41,4	59,5	69,5
8	Макуха соняшnikова	37,8	45,2	83,6
9	Добрива	24,7	6,9	357,9
10	Руди, шлаки	23,7	12,9	183,7

Джерело: складено автором на основі [37].

Основними статтями товарної структури експорту до Італії у 2020 році стали: чорні метали 48,3%, соняшnikова олія 14,9%, пшениця та кукурудза 8,3%, деревина та вироби з деревини 3,9%, глини 3,0%, вироби з чорних металів 2,1%, соєві боби та інше насіння олійних 2,1%, макуха соняшnikова 1,9%, добрива 1,3%, руди та шлаки 1,2% (Додаток А).

Водночас, за даними Держмитслужби України за підсумками січня-лютого 2021 року товарообіг між Україною та Італією відновив зростання і склав 662,5 млн. дол США, що на 17,4% аналогічного періоду 2020 року. При чому обсяг експорту склав 383,95 млн дол. США, а обсяг імпорту –

278,54 млн. дол. США. Позитивне сальдо для України склало 105,41 млн дол. США [32].

У 2020 році можна спостерігати наступну динаміку зростання імпорту в Україну з Італії: імпорт тютюну збільшився на 252%, фармацевтичної продукції – на 44%, вина та алкогольних напоїв – на 61,1%, транспортних засобів – на 36,8%, пластмаси – на 10,3%, приладів та оптичних апаратів – на 24,5%, ефірних олій – на 15,7% у порівнянні з 2019 роком відповідно.

Відбулося зменшення імпорту в Україну в 2020 році таких товарних груп як: машини, реактори, котли – на 9,3%, електричні машини – на 4,1%, вироби з чорних металів – на 14,7% у порівнянні з 2019 роком відповідно (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3 Динаміка товарної структури імпорту в Україну протягом 2019-2020 рр., млн дол. США

№	Товарна група	2020 рік	2019 рік	2020 р. / 2019 р., у %
1	Машини, реактори, котли	505,3	557,0	90,7
2	Тютюн	183,4	52,1	352,0
3	Фармацевтична продукція	176,3	122,2	144,0
4	Електричні машини	114,6	119,4	95,9
5	Вина, алкогольні напої	108,8	67,5	161,1
6	Транспортні засоби	101,2	74,0	136,8
7	Пластмаси	101,1	91,6	110,3
8	Прилади та апарати оптичні	75,1	60,3	124,5
9	Ефірні олії	57,5	49,7	115,7
10	Вироби з чорних металів	54,1	63,4	85,3

Джерело: складено нами на основі [38].

Основними статтями товарної структури імпорту в Україну в 2020 році були: машини, реактори та котли – 23,8%, тютюн – 8,6%, фармацевтична продукція – 8,3%, електричні машини – 5,4%, вина та алкогольні напої – 5,1%, транспортні засоби – 4,8%, пластмаси – 4,8%, прилади та апаратні машини – 3,5%, ефірні олії – 2,7%, вироби з чорних металів – 2,6%) (Додаток Б).

Торгівля послугами є важливою частиною зовнішньоекономічних зв'язків. Це пов'язано з досягнутим рівнем міжнародного розподілу праці, соціально-економічними і науково-технічними досягненнями та потребами окремих країн.

Послуги мають усі ознаки товару: створюються працею, виробляються для інших, тобто мають громадську споживчу вартість і надходять у користування інших осіб або споживаються останніми в процесі обміну. Міжнародна торгівля послугами має ряд специфічних рис порівняно з традиційною торгівлею товарами.

Щодо торгівлі послугами між Україною та Італією, то можна також констатувати зниження загального обсягу на 33,6 % у порівнянні з минулим періодом 2019 року до рівня 95,6 млн. дол. США.

В той же час, у порівнянні з попереднім роком обсяг експорту послуг знизився на 35,3% і склав 65,5 млн. дол. США, а імпорт скоротився на 41,1% і становив 30,1 млн. дол. США. Позитивне для України сальдо склало 35,4 млн. дол. США [38].

Основними статтями українського експорту послуг до Італії у 2020 року були: транспортні послуги – 7,4 млн. дол. США; комунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги – 16,7 млн. дол. США; послуги в сфері послуги з переробки матеріальних ресурсів (здебільшого давальницької сировини) – 14,9 млн. дол. США; ділові послуги – 12,1 млн. дол. США; послуги, пов'язані з подорожами – 2,8 млн. дол. США. Найбільшу динаміку зростання у порівнянні з минулим роком продемонструвала торгівля комп'ютерними та інформаційними послугами, обсяг експорту яких збільшився на 45,2 % (Рис.2.2).

Рисунок 2.2. Основні статті експорту послуг до Італії у 2020 році, %
Джерело: складено автором на основі [38].

У загальному обсязі імпорту послуг з Італії до України у першому кварталі 2020 року найбільшу питому вагу мали: ділові послуги, частка яких склала 27,5 %; транспортні послуги – 21,3; послуги, пов'язані з подорожами – 18,5%; послуги з будівництва – 8,0%; страхування – 7,9%) (Рис.2.3).

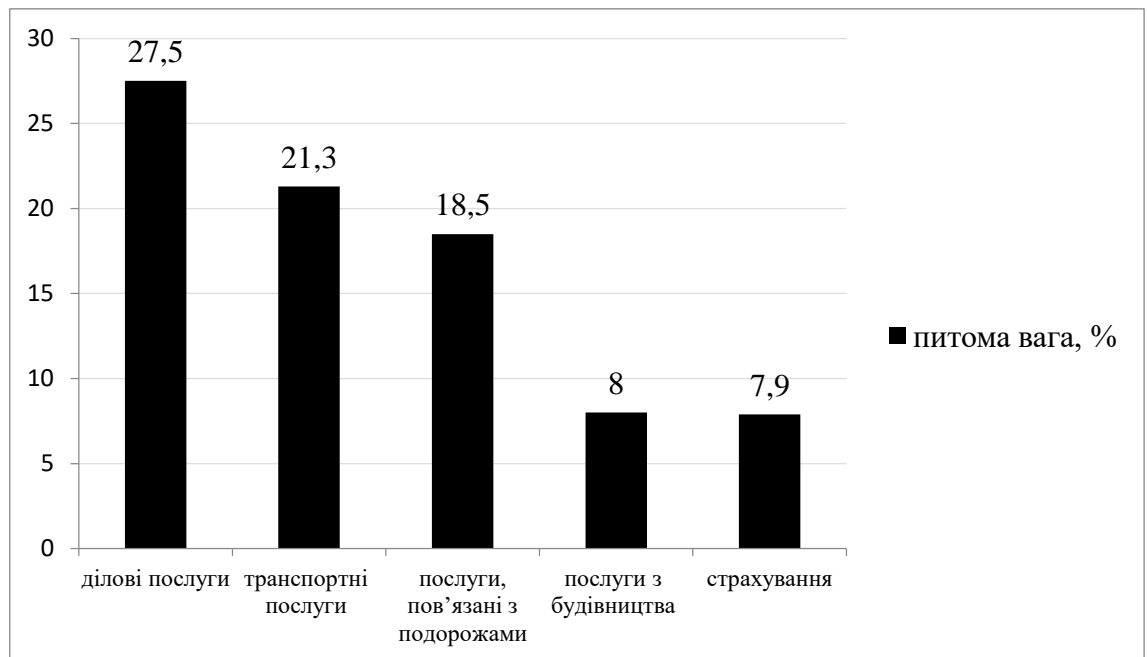

Рисунок 2.3. Основні статті імпорту послуг до України у 2020 році, %
Джерело: [38].

Найбільше зростання за підсумками 9 місяців 2020 року продемонстрував імпорт послуг із страхування, зцілившись на 416,6 % (з 0,46 млн.дол. США у 2019 р. до 2,38 млн.дол.США у 2020 році), найбільше падіння – послуги з подорожей – з 67,3%, з 15,99 до 5,55 млн.дол.США [32].

2.2. Характеристика міграційних процесів між Україною та Італією

Міграція як суспільний феномен відіграє значну роль у модернізації економіки, держави, суспільства. З одного боку, вона є способом інноваційної організації життєдіяльності людей та чинником прогресу, з іншого – історичним викликом на шляху збереження власної ідентичності націй і народностей.

Міграція є однією з необхідних умов функціонування ринку праці. Від масштабів і напрямів міжнародної міграції робочої сили залежить як працевлаштуваність національної економіки в кількісному відношенні, так і якість трудового потенціалу. Кількісний та якісний склад трудових ресурсів у взаємодії з іншими факторами визначає темпи економічного розвитку країни, рівень добробуту населення, загальний економічний потенціал соціально-економічної системи в цілому.

Під міжнародною міграцією робочої сили розуміють процес організованого або стихійного переміщення працездатного населення з однієї країни до іншої, викликана причинами різноманітного характеру.

Більшість населення України мігрує в працевлаштування, визнання, економічної та соціальної захищеності [54]. Під впливом значних соціально-економічних проблем міграційні настрої населення зростають. Упродовж останніх п'яти років серед основних чинників впливу на процеси еміграції можна виділити окрім економічних, ще й політичні та чинники безпеки.

Частково доступні дані Eurostat за 2019 рік свідчать, що кількість чинних на початок року дозволів на перебування громадян України на території ЄС-28 протягом останнього десятиліття подвоїлася і становила у близько 1,2 млн осіб. Найбільше українців проживали в Польщі – 442 тис., Італії – 234 тис., Чехії – 132 тис., Німеччині – 121 тис. та Іспанії – 92 тис. [17]. Майже половина всіх дозволів на перебування громадян України на території ЄС-28 була видана з метою працевлаштування в країнах ЄС, на 1 січня 2019 року майже 501 тис. осіб, з яких майже 149 тис. осіб – працевлаштування в Італії (Рис. 2.4).

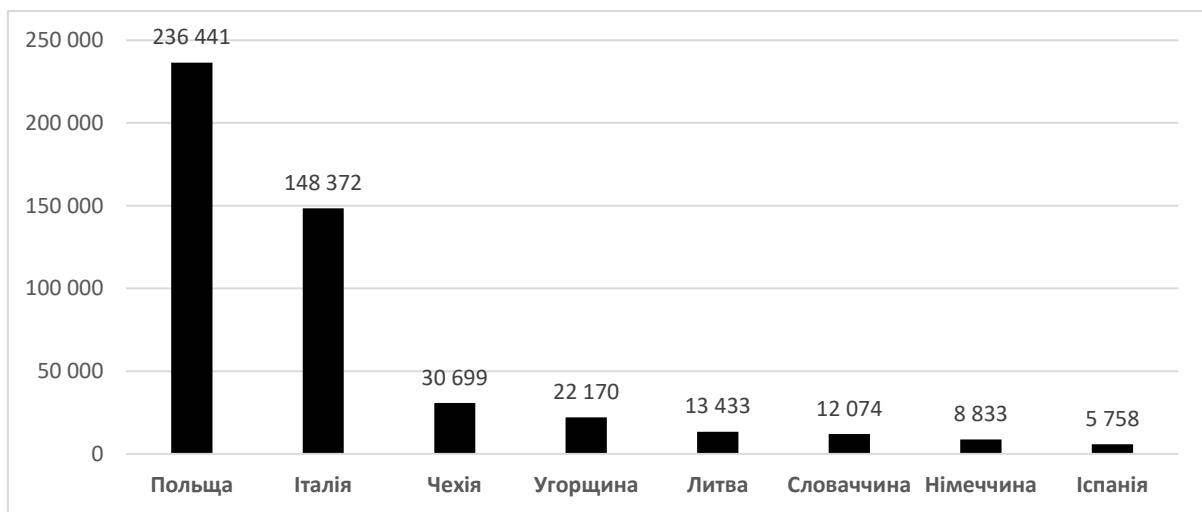

Рисунок 2.4. Географічна структура дійсних дозволів на проживання з метою працевлаштування в країнах ЄС, станом на 01.01.2019 року
Джерело: складено автором на основі [21].

Основними країнами-реципієнтами української робочої сили є Польща (38,9%), Російська Федерація (26,3%), Італія (11,3%), Чехія (9,4%). До інших країн, куди спрямовані помітні потоки трудових міграцій з України, належать Сполучені Штати Америки (1,8%), Білорусь (1,7%), Португалія (1,6%), Угорщина (1,3%), Ізраїль (1,1%), Фінляндія (1,0%) та Німеччина (0,8%) [20].

Українська імміграція до Італії розпочалася лише в середині 1990-х, з початку 2000 р. вона прогресивно та сильно зросла, кількість офіційно зареєстрованих українців в Італії стрімко зросла з 14 до 112 тис. осіб, що за

чисельністю підняло українську спільноту в рейтингу спільнот на території Італії з 27-го на 4-те місце [12]. Наприкінці 2006 року українців, які регулярно проживають в Італії, налічувалось 195 тис. осіб і вони стали третьою іммігрантською спільнотою, яка не є членом ЄС. Згідно з останніми опублікованими даними, з огляду на міграційну кризу, яка триває в Європі, українська громада дещо втратила свої позиції. Зараз українці представляють п'яту за величиною національну групу серед іноземних громадян Італії, після румунів, албанців, марокканців та китайців [20]. За даними національного інституту статистики Італії станом на 1 червня 2019 р. кількість мігрантів, які знаходяться в Італії складала 5 255 503 осіб [20], це збільшення пов'язане як з новими іммігрантами, так і з народженням дітей іноземних громадян у країні, оскільки вони реєструються відповідно до національності батьків.

Сучасний процес міграції українців до Італії складається із 6 компонентів і має ряд особливостей (Рис. 2.5).

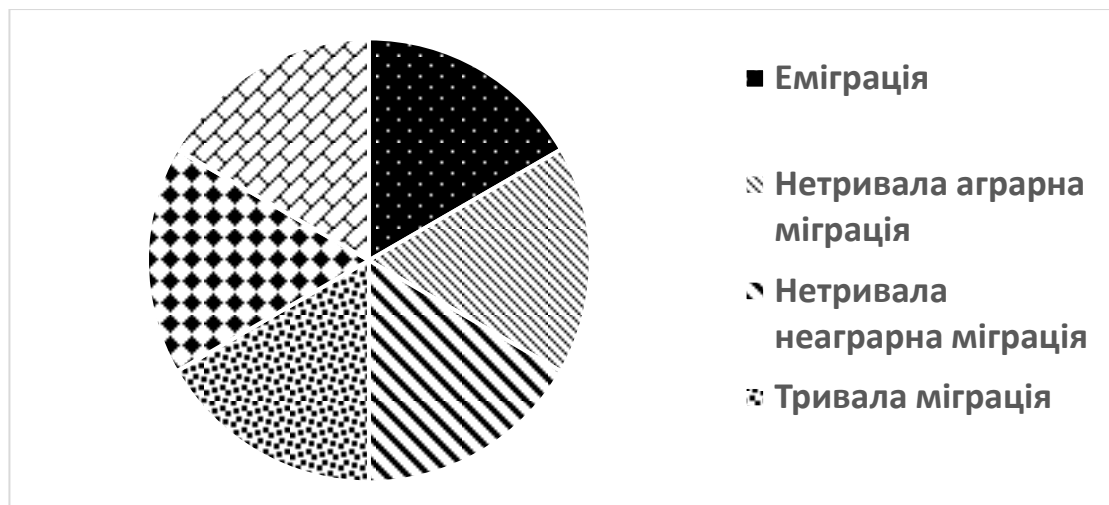

Рисунок 2.5 – Складові процесу міграції українців до Італії
Джерело: [21].

Перша складова – виїзд на постійне місце проживання до іншої країни; такі прагнення, часто приховані, мають і ті, хто їде за кордон з декларованою метою роботи або навчання. Цей вид міграції, є безповоротним і означає прямі втрати України: скорочується загальна чисельність населення і сукупна

пропозиція робочої сили, втрачаються ресурси, витрачені на професійно-освітню підготовку мігрантів.

Друга складова – короткотермінова (найчастіше сезонна) трудова міграція, переважно пов'язана із збиранням урожаю, яка охоплює, головним чином, робочу силу низької кваліфікації та студентів, – не справляє негативного впливу ані на ринок праці, ані на соціально-демографічну ситуацію в Україні.

Короткотермінова трудова міграція працівників низької та середньої кваліфікації, орієнтованих на неаграрний сектор, а на роботу у домашніх господарствах Італії. Відповідно існує висока імовірність переходу більш успішних заробітчанин у категорію довготривалих мігрантів. Однак навіть ті, потребують високої кваліфікації: 56% мігрантів, які повернулися до України з Італії, не потребували кваліфікації.

Четверта складова – довготермінова трудова міграція доволі кваліфікованих працівників – охоплює передусім газо- та електрозварювальників, медиків, будівельників, водіїв-далекобійників, швачок.

П'ята складова – це «brain drain», тобто вплив висококваліфікованих науковців, освітян, медиків, акторів тощо; на жаль, переважною мірою, ця трудова міграція трансформується в еміграцію і спричиняє очевидні незворотні втрати української економіки (науки, освіти, медицини, промисловості тощо), проте сприяє піднесенню світового розвитку.

Шостою складовою є освітня міграція до вищих і середніх професійних навчальних закладів Італії, що означає подальше працевлаштування молоді за кордоном. Переважна частина молоді, яка виїжджає на навчання до Італії, розглядає набуття освіти в європейському закладі і отримання відповідного диплому як можливість працевлаштування на ринку праці ЄС. Цьому сприяє і передбачений законодавством Євросоюзу дозвіл іноземцям на перебування в ЄС щонайменше упродовж 9 місяців після завершення навчання. Цей час

може бути успішно використаний для пошуку робочого місця. Це сприяє закріпленню освітніх мігрантів в Італії та і в інших країнах-рецепієнтах.

Для Італії, як і для інших країн ЄС є характерною диференціація мігрантів за віком, статтю та місцем проживання. Вікові характеристики особи є одними з визначальних у структурі факторів, що сприяють формуванню міграційної мобільності. У життєвому циклі кожної особи вік пов'язаний з низкою важливих соціально-економічних та демографічних подій: початок або завершення навчання, одруження, розірвання шлюбу, народження дітей тощо є характерними для представників певних вікових груп (з врахуванням індивідуальних варіацій, конкретно історичних та географічних умов). Однією з важливих складових життєдіяльності людини виступає працевлаштування, у тому числі за кордоном.

Для трудової міграції з України до Італії характерні вікові розбіжності. В Італії частіше працюють особи старшого віку, зокрема 78,2 % українських мігрантів перетнули 40-річну межу і лише 2,5 % – особи до 25 років, питома вага мігрантів віком від 25 до 40 склала майже 20 %, що являється досить низьким показником у віковому розподілі працюючих у країнах ЄС. (Табл.2.4).

Таблиця 2.4 – Віковий розподіл трудових мігрантів залежно від країни перебування, %

<u>Вік</u> Країна	15-24 роки	25-29 роки	30-34 роки	35-39 роки	40-49 роки	50-59 роки	60-70 роки
Польща	17,8	18,1	10,5	14,4	24,6	13,8	0,8
Російська Федерація	6,9	13,6	19,8	7,9	29,6	22,2	-
Італія	2,5	8,5	5,1	5,7	30,4	39,1	8,7
Чеська Республіка	16,1	5,9	23,6	9,7	26,0	10,0	8,7
Португалія	-	29,1	5,9	23,6	20,7	20,7	-
Угорщина	33,9	9,4	19,3	27,5	4,1	5,8	-
Інші країни	21,9	11,8	17,1	27,4	16,5	5,3	-

Джерело: складено автором на основі [21].

Спостерігаються значні відмінності розподілу українських заробітчан між основними країнами призначення за статтю. Серед загальної кількості працюючих в Італії левову частку складають жінки – 27,0%, а чоловіки лише 4,7 % [48]. Така тенденція розподілу трудових мігрантів за статтю в Італії спостерігалася з 2008 року і збереглася і до сьогодні. Це пов'язано з тим, що в Італії рівень зайнятості жінок зріс у поєднанні зі старінням суспільства, що створило зростання попиту на платну допомогу домогосподарствам, оскільки досить важко сумістити оплачувану роботу на ринку праці та безоплатну роботу на дому, що змусило італійські сім'ї винаймати для ведення домашнього господарства додатковий персонал [48]. У 1990-х роках інтенсифікація східноєвропейських міграційних потоків до Італії була спричинена специфічним попитом на робочу силу. Східноєвропейські жінки, в тому числі українки, є ідеальними мігрантами для допомоги у повсякденному житті. Вони є достатньо молодими, середній вік яких коливається від 25 до 60 років, як правило, мають нижчий рівень кваліфікації та освіти, часто не мають досвіду у своїй країні [48].

Щодо рівня освіти трудових мігрантів в Італії, то він є досить високим: частка заробітчан із вищою освітою (повною, базовою або неповною) становила в Італії – майже 40%. Проте це особи, які старші 40 років, масового виїзду молоді з вищою освітою на заробітки до Італії не спостерігається.

Українські мігранти в Італії здебільшого, не конкурують з місцевим населенням за престижні вакансії на ринку праці, а обіймають менш привабливі робочі місця: відносна більшість українських трудових мігрантів (41,6%) працюють на робочих місцях, що не вимагають кваліфікації, 25,9% є кваліфікованими робітниками з інструментом, лише 9,% – професіоналом, фахівцем або технічним службовцем.

Щодо структури зайнятості українців-чоловіків, які працюють в Італії, промисловість є однією з двох основних сфер діяльності поряд із сільським господарством діяльністю в домашньому господарстві (Рис.2.6).

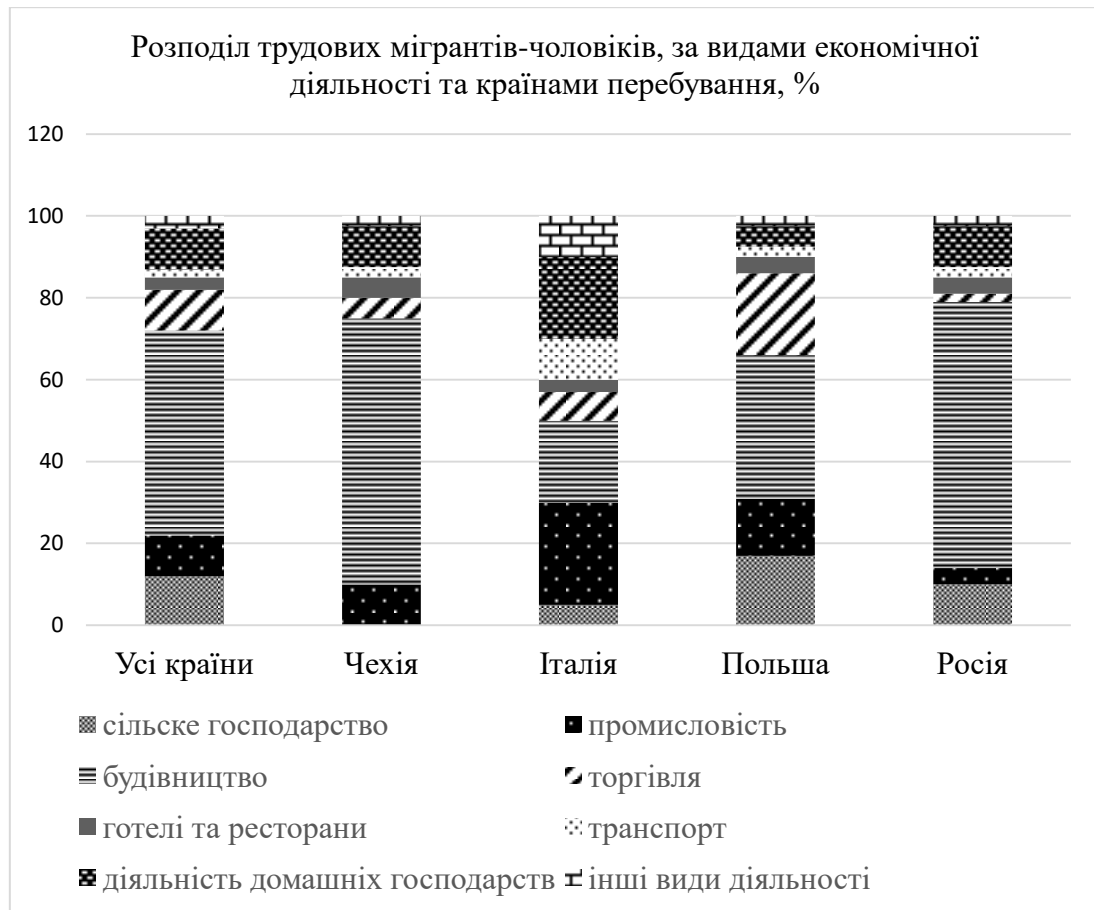

Рисунок 2.6 – Розподіл трудових мігрантів-чоловіків за видами економічної діяльності та країнами перебування
Джерело: складено автором на основі [21].

Структура зайнятості українських мігранток-жінок варіює по країнах перебування більш суттєво (Рис.2.7). Основними видами діяльності українських жінок у країнах Європи є: сільське господарство, готельно-ресторанна сфера, будівництво, промисловість, торгівля, транспорт, Щодо діяльності українських жінок в Італії, то лівова частка працевлаштовані в домашніх господарствах в якості домашньої прислуги, а також незначний відсоток мігрантів працює в готельно-ресторанному господарстві. Близько 10 % жінок також працює у сфері промисловості, 5 % є зайнятими у сільському господарстві. Такий розподіл українських мігрантів за місцями працевлаштування характерний саме для Італії, де послуги доглядальниць та помічниць по господарству досить гарно оплачуються.

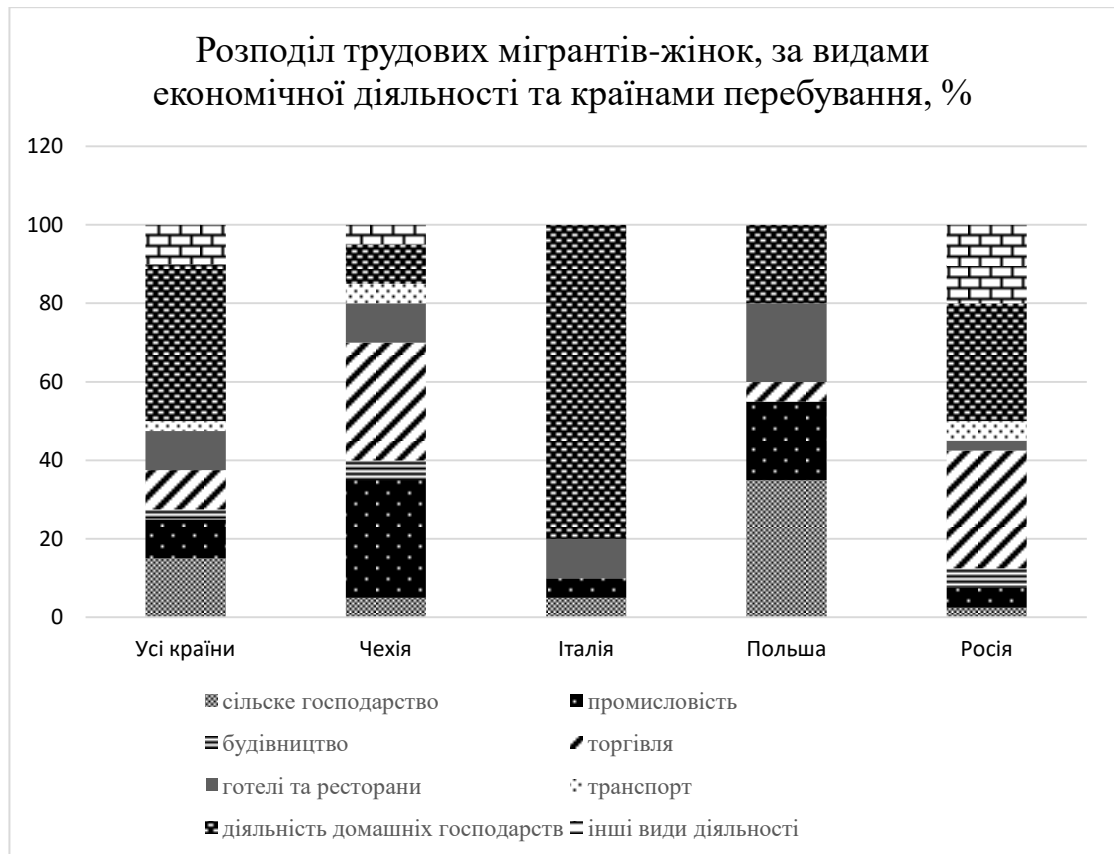

Рисунок 2.7 – Розподіл трудових мігрантів-жінок за видами економічної діяльності та країнами перебування

Джерело: складено автором на основі [21].

Традиційно більше беруть участь у трудовій міграції до Італії мешканці західного регіону (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області), зокрема у 2017 році частка мігрантів склала 79,2 %. Питома вага населення Півдня (Миколаївська, Одеська, Херсонська області), яке мігрувало до Італії складала 7,4 %; вихідці з центральних областей України в Італії – 5,8 %, а Північний регіон України зовсім не представлений у територіальній диференціації трудової міграції населення Італії.

За даними Національного банку України (НБУ), у 2019 році почала тенденція відпливу робочої сили за кордон майже зупинилася через скорочення значного розриву між зарплатами в Україні та країнах ЄС. Про це свідчить сповільнення темпів зростання обсягів приватних переказів в

Україну з-за кордону. У 2019 році обсяг переказів становив 11,9 млрд дол. США., що на 7,8% більше, ніж у 2018 році. Але це зростання є суттєво меншим, ніж у 2017–2018 роках 23 % і 20 % відповідно.

Надходження міграційних переказів позитивно впливає на макроекономічну стабільність, на готівковий валютний ринок та розвиток фінансово-банківської системи. Понад половина (53%) домогосподарств із довгостроковими трудовими мігрантами у своєму складі мають банківські рахунки в Україні, короткостроковими – 44%, а серед домогосподарств без мігрантів.

Згідно з результатами дослідження, проведеного у 2017 р., переважна більшість українських трудових мігрантів, які працювали в Італії, надсилали гроші тим членам своїх домогосподарств, які залишились на батьківщині. Найпоширенішим способом, за допомогою якого заробітчани передавали гроші на батьківщину, були і залишаються банківські перекази через систему Western Union, Money Gram, Transfer Go тощо [Рис.2.8].

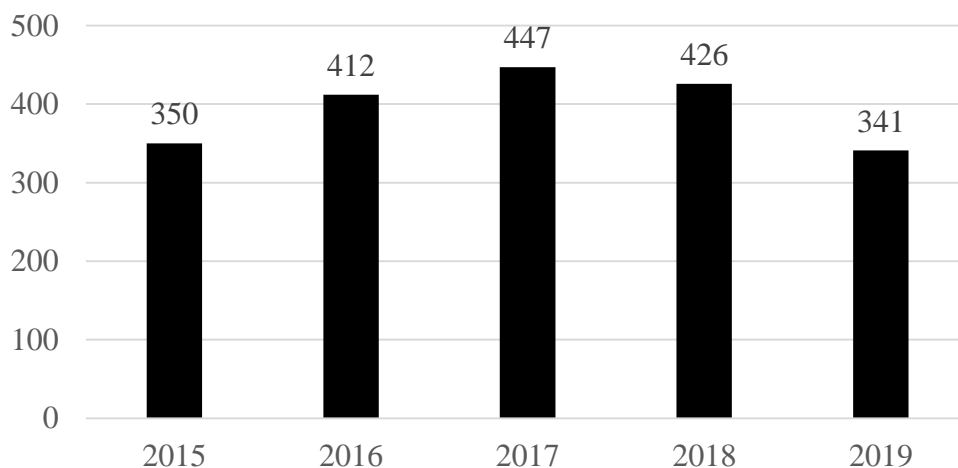

Рисунок 2.8 – Обсяги приватних грошових переказів в Україну за офіційними та неофіційними каналами надходження у 2015-2019 роках, млн дол. США

Джерело: [28].

Українські мігранти в основному зосереджені в п'яти регіонах Італії: 41 622 в Ломбардії, 37 391 в Кампанії та 27 501 в Емілії. – Романі, 18 922 – у Лаціо та 15 179 – у Венето [64] (Рис.2.8).

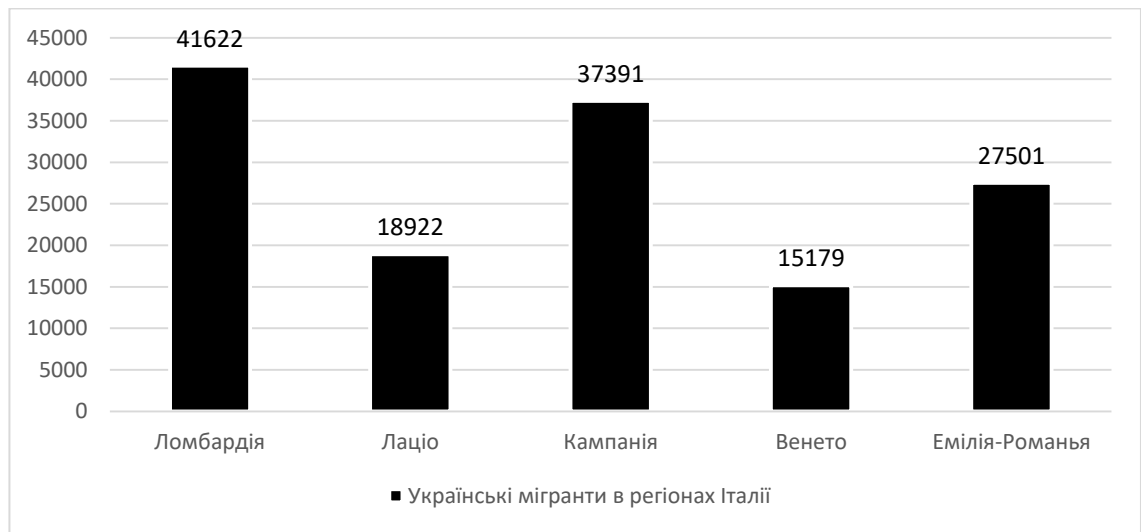

Рисунок 2.8 – Основні регіони перебування українських мігрантів в Італії, станом на 2020 рік [64]

Джерело: [64]

Італія є надзвичайно привабливим напрямком української освітньої міграції. До причин вибору Італії українськими студентами можна віднести наступні:

- висока якість освіти: навчання через вивчення реальних кейсів та з доступом до сучасної матеріальної бази;
- фінансова доступність навчання: невисока вартість у державних університетах (1200–3500 євро за рік) та можливість отримання значних знижок у приватних університетах (до 50%).
- перспектива отримання державної стипендії 5100 євро в статусі non-EU студента;
- достатня кількість бакалаврських, а особливо магістерських програм англійською мовою викладання;

- можливість вступу на підготовче відділення з мінімальними знаннями італійської (мінімум на рівні A1);
- диплом, визнаний для працевлаштування в усіх країнах ЄС;
- практичність програм та ідеальна підготовка до умов європейського ринку праці у приватних університетах. Доступ до практики в компаніях з унікальним досвідом у сфері бізнесу, торгівлі, моди, дизайну, надання послуг;
- можливість проходити стажування та працювати під час навчання (до 20 годин на тиждень);
- можливість навчатися один або два семестри в інших європейських країнах за програмою обміну студентами Erasmus +;
- можливість отримати дозвіл на перебування з метою пошуків роботи на 1 рік після завершення навчання;
- гарантоване якісне медичне обслуговування за медичною страховкою;
- навчання у мультикультурному середовищі тощо [6].

Аналіз європейського досвіду управління процесами освітньої міграції свідчить про те, що її основною формою в Європі є академічна мобільність студентів. Її підтримка здійснюється на основі цінностей та пріоритетів міжкультурної комунікації, проголошених у Європейській культурній конвенції, академічної свободи та співробітництві, конкретних політичних та соціально-економічних документах, які забезпечують розвиток процесів академічної мобільності з метою забезпечення конкурентоспроможності європейської вищої освіти. Важливими характеристиками інституційного середовища управління процесами освітньої міграції в Європі є збалансованість його соціокультурних, економічних та політичних інститутів, а також орієнтація у формуванні європейського освітнього простору на міжрегіональну академічну мобільність серед країн – учасниць Болонського процесу.

Пандемія COVID-19, за лічені місяці вразила економіку країн ЄС та ринки праці всіх країн світу, що у свою чергу негативно вплинуло на трудових мігрантів з України. Карантинні заходи спричинили різке зниження показників ВВП, скорочення обсягів виробництва товарів та послуг, зміни у сфері зайнятості.

Згідно з оцінкою Eurostat, протягом першого кварталу 2020 року сезонно скоригований ВВП у ЄС зменшився на 3,2 % порівняно з попереднім кварталом³⁷, а у другому кварталі 2020 ще на 11,9 %. Це є найбільш різким зниженням даного показника з 1995 року. Традиційні для трудових мігрантів галузі будівництва, сфера послуг і промисловість суттєво постраждали внаслідок карантинних заходів, спрямованих на зупинку пандемії. У більшості країн ЄС із середини березня 2020 року тимчасово були закриті бари, ресторани, готелі, магазини роздрібної торгівлі, а в окремих країнах було призупинено виробництво не нагальних товарів і будівництво.

На відміну від інших галузей, сільське господарство меншою мірою постраждало від карантинних заходів, адже сільськогосподарські роботи мали тривати за будь-яких умов. Сільськогосподарська галузь в Італії не могла працювати на повну потужність без трудових мігрантів, а тому уряду країни важливо було вжити швидких політичних заходів, щоб усунути бар'єри для в'їзду працівників з-за кордону [29].

У 2020 році в Італії через обмеження подорожей і закриття кордонів для сільськогосподарських робіт не вистачало 250 тисяч сезонних робітників. Одним із рішень спрямованих на залучення трудових мігрантів до виконання роботи в Італії стала міграційна амністія – легалізація мігрантів, документи яких були протерміновані. Уряд сподівався узаконити щонайменше 300 тисяч робітників, але, згідно з даними Міністерства внутрішніх справ Італії, оприлюднених Amnesty International, лише близько 80 тисяч осіб подали заяви на амністію до липня 2020 року. При цьому, тільки 12% заявників працювали у сільському господарстві. Натомість, 88% заявок були подані

домашніми працівниками і особами, які здійснюють догляд, значна частина серед яких є громадянами України.

Основною причиною недостатньої ефективності міграційної амністії стали її умови, адже подати свої документи могли тільки ті, чиє право на легальну працю закінчилось після 31 жовтня 2019 року. Натомість, мігранти, які роками працюють в сільському господарстві Італії без дозволів, не змогли узаконити своє перебування.

Вразливий стан працівників спонукав уряд Італії посилити заходи із соціального захисту шляхом впровадження політики підтримки, спрямованої на усунення наслідків кризи:

- підтримка підприємств в утриманні працівників під час карантинних заходів за допомогою короткочасних виплат або часткової допомоги по безробіттю;
- полегшення доступу до допомоги по безробіттю працівникам, які втратили роботу та підтримка безробітних у пошуку нової роботи;
- надання одноразових екстрених виплат звільненим працівникам, які не мають права на виплати по страхування від безробіття.

Висновки до розділу 2

Дослідження особливостей розвитку двосторонніх економічних зв'язків між Італією та Україною було здійснено шляхом аналізу динаміки міжнародної торгівлі між двома країнами та визначивши основні напрямки та специфіку міграційних переміщень громадян між Італійською республікою та Україною.

У 2020 році товарообіг між країнами становив 4056,7 млн. дол. США, що на 9,4% менше ніж у 2019 році. Обсяг експорту склав 1931,1 млн. дол. США продемонструвавши скорочення на 487,8 млн. дол. США, або на 20,2%

у порівнянні з минулим періодом. Обсяг імпорту збільшився а 3,2 % і склав 2125,6 млн. дол. США. Негативне для України сальдо склало 194,5 млн. дол. США. Скорочення обсягів торгівлі відбулося, здебільшого, через зменшення обсягів українського експорту до Італії за сировинними товарними позиціями для виробництв, які суттєво постраждали від обмежень запроваджених з метою запобігання поширенню COVID-19.

Якщо враховувати пріоритетний статус Італії як торговельного партнера, а також політичні та економічні кризові явища, перед Україною постає важливе завдання – створити сприятливе зовнішньоекономічне співробітництво з Італією. Наприклад, одним із цих напрямків є активізація експорту органічної сільськогосподарської продукції, адже значна кількість країн ЄС стратегічно зосереджена на імпорті та насиченні своїх ринків органічними товарами.

Італія посідає перше місце серед середземноморських країн за масштабами імміграції. У загальній структурі прибулих в цю країну найбільший відсоток іммігрантів із-за меж ЄС спостерігається серед країн Європейського Союзу.

В результаті проведеного дослідження процесу імміграції до Італії можна відзначити її неоднорідність. Національний інститут статистики Італії станом на 1 червня 2019 року наводить цифру 5 255 503 іноземців, що проживають і працюють на території Італії, 234 тис. – українці.

Пандемія COVID-19, за лічені місяці вразила економіку країн ЄС та ринки праці всіх країн світу, що у свою чергу негативно вплинуло на трудових мігрантів з України. Карантинні заходи спричинили різке зниження показників ВВП, скорочення обсягів виробництва товарів та послуг, зміни у сфері зайнятості.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДВОХСТОРОННІХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ІТАЛІЄЮ

3.1. Зовнішня політика України: дипломатичні відносини з країнами ЄС

Враховуючи суттєві геополітичні зміни, глобальну фінансову кризу початку ХХІ ст. а також економічну кризу спричинену пандемією COVID - 19, перед кожною країною постає завдання проведення виваженої і правильної внутрішньої і зовнішньої політики. Це сприяє захисту національних інтересів держави, її національної безпеки.

У зовнішньополітичній площині одним із завдань є здійснення збалансованої політики з ключовими міжнародними партнерами України, а саме з Європейським Союзом та його державами-членами на засадах економічної інтеграції та політичної асоціації [39]. В цьому контексті одною з провідних країн світу в зовнішній політиці України є Італія.

Зовнішня політика України у 2020 році була досить різносторонньою і велася у різних напрямках:

- співпраця з країнами Групи семи (Велика Британія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія);
- європейська інтеграція (співпраця з ЄС в економічній та політичній сферах, Східне партнерство, Європейське енергетичне співтовариство);
- євроатлантична інтеграція;
- двосторонні відносини (Білорусь, Грузія, Ізраїль, Іран, КНР, Литва, Молдова, Польща, Російська Федерація (політика, економіка, енергетика), Румунія, Словаччина, Туреччина, Угорщина, Чехія);

- регіональна співпраця (АТР, Близький Схід, Західні Балкани, країни Балтії, Вишеградська четвірка, Північна Європа, Південна Азія, Латинська Америка, Субсахарська Африка, Центральна Азія, Чорноморський регіон);
- міжнародні організації (ОБСЄ, ООН, Рада Європи);
- ініціативи багатостороннього характеру (міжнародна безпека, нерозповсюдження ядерної зброї, захист прав людини, зміна клімату);
- формування міжнародної підтримки протидії російській агресії.
- економічна дипломатія;
- публічна дипломатія;
- закордонне українство.

2020 рік у відносинах з ЄС характеризується сталістю відносин, продовжувалася імплементація УА/ГВЗВТ, зустрічі у традиційних форматах, діалог щодо секторальної інтеграції. Пандемія не справила значного впливу на розвиток економічної співпраці України та ЄС, хоча більшість інтеракцій було перенесено в онлайн середовище. ЄС і надалі займає чільне місце у переліку зовнішньоекономічних партнерів України, надає їй фінансову допомогу, стримує санкційним режимом агресію РФ.

У 2020 році відбувалося продовження політичного діалогу між Україною та Європейським союзом (ЄС), який характеризується неоднозначністю. Особливе занепокоєння виникло у зв'язку з конституційною кризою, що розгорнулася відразу після проведення місцевих виборів, та відтермінуванням реформи правоохоронних органів, зокрема СБУ [43].

Рівень міжінституційної співпраці лишався на високому рівні, попри періодичні кадрові зміни на ключових посадах в органах державної влади. Внутрішню координацію ЦОВВ як і раніше забезпечував Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Основними речниками з питань євроінтеграції у 2020 році були профільні урядовці, насамперед віце прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та меншою мірою Міністр закордонних справ. Діяльність

проводилась на тлі всебічної підтримки обраного курсу Президентом, Прем'єр-міністром та Головою ВРУ.

Про співробітництво з ЄС як пріоритетного розвитку зовнішньої політики України у 2020 році йшлося у Посланні Президента до ВРУ, його та Міністра закордонних справ на щорічній нараді керівників ЗДУ, чисельних інтерв'ю. Окреслене співробітництво має низку проблем, а саме відставання від графіка імплементації положень УА, обумовлене застарілістю деяких зобов'язань України; інституційною слабкістю та, як наслідок, гальмування процесу її імплементації [36].

Також протягом року ряд проблемних питань виникали у зв'язку із суперечністю окремих законопроектів зобов'язанням України перед ЄС, до чого Комітет з питань інтеграції України до ЄС ВРУ намагався привернути увагу законотворців, але не завжди успішно.

У вересні було створено Комісію з питань координації виконання УА між Україною та ЄС – тимчасовий консультативно-дорадчий орган КМУ задля аналізу стану виконання УА, підготовки пропозицій із залученням ключових учасників, вдосконалення законодавства у сфері євроінтеграції, координації дій органів виконавчої влади для діалогу зі стороною ЄС, а також на рівні двосторонніх органів асоціації між Україною та ЄС. Передбачається, що її діяльність сприятиме більш чіткому розставленню пріоритетів і пришвидшенню темпів реформ.

Нововведенням стала також регіоналізація євроінтеграції, а саме відкриття Офісів євроінтеграції в Херсоні у жовтні 2020 року та у Дніпрі в грудні того ж року.

У 2020 році посадовці всіх рівнів продовжили посилатись на конституційні зміни 2019 року, які закріпили рух України до членства в ЄС як стратегічний курс, та Угоду про асоціацію. Відповідно до затвердженої у вересні Стратегії національної безпеки Україна прагне забезпечити повну імплементацію та подальшу адаптацію УА, інтеграцію національної

економіки до європейського економічного простору та досягнення відповідності Копенгагенським критеріям членства в ЄС.

У 2020 році продовжувалася реалізація Плану заходів щодо виконання УА, що був розроблений для органів влади України та охоплює близько 2000 завдань із понад 20 сфер. Кожне із завдань відповідає окремій статті Угоди або імплементує визначені норми права (*acquis communautaire*) ЄС. У 2020 році Україна дотрималась зобов'язань лише на 30%, що є найнижчим показником за всі роки імплементатії УА. На заваді реалізації амбіційного плану заходів з виконання УА став розрив між деклараціями та діями окремих органів влади, зокрема уповільнення реалізації реформи СБУ, уповільнення антикорупційних реформ.

Одним з найбільш важливих прийнятих у 2020 році євроінтеграційних законів з тривалою історією став Закон «Про внутрішній водний транспорт», а також Закон «Про електронні комунікації», який наближує Україну до Єдиного цифрового ринку ЄС [29].

У 2020 році також були засвідчені раніше взяті економічні зобов'язання сторін, а також окреслено пріоритети щодо зміцнення економічної інтеграції та регуляторного зближення в межах УА, зокрема:

- наближення до Єдиного цифрового ринку;
- цільовий діалог у галузі зміни клімату, довкілля, морської екосистеми, освіти, енергетики, транспорту та сільського господарства;
- покращення сполучення з метою сприяння торгівлі, подальшого розвитку безпечних та сталих транспортних зв'язків і підтримки контактів між людьми;
- повне дотримання зобов'язань частини документу, що стосується права інтелектуальної власності, державних закупівель, захисту торгівлі, санітарних і фітосанітарних стандартів.

У 2021 році передбачено здійснення всебічного огляду досягнення цілей УА. Важливу роль продовжує відігравати Експортна стратегія України

на 2017–2021 роки, попри необхідність розпочинати роботу над її новою редакцією.

Україна попри обмеження пов'язані із поширенням корона вірусної інфекції у світі стала однією з небагатьох держав, яка зберегла інтенсивний очний та онлайн діалог на найвищому та високому рівнях за рахунок зустрічей Президента В. Зеленського, Віцепрем'єрки О. Стефанішиної та Міністра Д. Кулеби з очільниками та високопосадовцями ЄС.

Щорічне засідання Ради асоціації було перенесено з грудня 2020 року на лютий 2021 року. Відповідно до домовленостей та згідно статті 481 УА, на засіданні Україна ініціюватиме оцінку ефективності виконання УА та пропонуватиме зміни до неї, зокрема додатків, що стосуються поглиблення секторальної інтеграції та оновлення торговельних (тарифних та нетарифних) параметрів.

Важливим результатом 2020 року для України є факт проведення 22-го Саміту Україна – ЄС, під час якого вдалось уникнути значної критики, хоча при цьому відсутні й проривні результати. ЄС продовжує надавати незмінну підтримку суверенітету України у вигляді продовження санкції проти РФ до повного відновлення територіальної цілісності України. У Спільній заяві, яка була прийнята за підсумками проведеного 22-го Саміту Україна – ЄС у Брюсселі за безпосередньої участі Президента В. Зеленського позитивно оцінено початок проведення земельної реформи в Україні, ухвалення закону про регулювання банківської діяльності та прогрес у децентралізації, а також судової реформи [43].

Під час проведення офіційної зустрічі було відзначено про започаткування місії з попередньої оцінки готовності України до Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції, участь України у програмах ЄС та важливість програм «Еразмус+» і Creative Europe; готовність України приєднатися до майбутньої Рамкової програми досліджень та інновацій ЄС «Горизонт Європа» і Програми EU4Health. Водночас лишається невирішеним питання укладення Угоди про спільний

авіаційний простір, хоча і йдеться про таку можливість у найближчу можливу дату.

Кінець 2020 року ознаменувався домовленостями між урядом і парламентом про законодавчі пріоритети у сфері євроінтеграції, зокрема щодо 30 законопроектів у сфері енергетики, транспорту, торгівлі, «зеленого курсу» тощо. У 2020 році Верховною Радою України було започатковано Дні ЄС, тобто у визначені дні розглядаються суто євроінтеграційні подання. Кабінетом міністрів України також було схвалено близько 20 документів, необхідних для реалізації рішень Саміту Україна – ЄС та підготовки до засідання Ради асоціації.

Протягом року були ухвалені три спільних комюніке голів Парламентського комітету асоціації між Україною та ЄС про підтримку України.

Протягом року Комітет з питань інтеграції України до ЄС Верховної Ради України розглянув майже 1000 законопроектів та підготував висновки до них; провів понад 40 засідань; ухвалив понад 20 висновків до законопроектів, щодо яких Комітет був головним; подав рекомендації щодо 15 міжнародних документів, які в результаті було ратифіковано Верховною Радою України. Шосте засідання Комітету асоціації між Україною та ЄС відбулось у форматі відеоконференції і було присвячено обговоренню оновлення додатків до УА, цифрового порядку денного, інтеграції енергетичних ринків та впровадження Зеленого курсу.

У грудні 2019 року Європейська Комісія прийняла Європейський зелений курс – комплекс заходів, який визначає політику ЄС на найближчі роки у сфері боротьби із наслідками змін клімату, та основною метою якого є сталий зелений перехід Європи до кліматично-нейтрального континенту до 2050 року. Це нова стратегія розвитку, яка має на меті перетворення ЄС на справедливе та процвітаюче суспільство із сучасною, ефективною та конкурентоспроможною економікою, вільною від викидів парникових газів, де економічне зростання не пов'язано з використанням викопних ресурсів.

Україна офіційно висловила готовність приєднатися до Європейського зеленого курсу. У зв'язку з цим, з метою забезпечення узгоджених дій центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо визначення механізмів реалізації державної політики з питань імплементації цілей сталого розвитку України, створення умов для забезпечення конкурентоспроможності українських виробників та підприємств під час реалізації ініціативи Європейської Комісії «Європейський зелений курс», збереження біорізноманіття, захисту здоров'я, добробуту громадян від ризиків та наслідків зміни клімату, Постановою Кабінету Міністрів України було затверджено утворення міжвідомчої робочої групи з питань координації подолання наслідків зміни клімату в рамках ініціативи Європейської Комісії «Європейський зелений курс».

Варто відзначити результати щодо отримання різноманітної гуманітарної, фінансової та медичної допомоги, яку протягом року Україні надавали країни Європи. Наприклад, уряд ФРН надав 70 млн євро для підвищення енергоефективності, сталого економічного розвитку й демократії, громадянського суспільства, державного управління і децентралізації, а Чеська Республіка у квітні ініціювала програму V4EastSolidarity, у рамках якої країнам «Східного партнерства» виділяється 250 тис. євро, що спрямовуються на допомогу у боротьбі з Covid-19, 125 тис. євро із загального фонду отримала Україна.

У 2020 році український політичний інтерес визначався взаємодією з Італійською Республікою в контексті боротьби з пандемією та набуття політичної ваги судового процесу щодо українського нацгвардійця В. Марківа. Помітними українськими політичними діячами, які виявляли свій інтерес до Італії, були представники Верховної Ради України Д. Монастирський, О. Мережко, Д. Володіна, Є. Чернів («СН»), більшість з яких увійшла до нового міжфракційного об'єднання «Free Markiv» та «Invest in Ukraine». 17 січня Верховна Рада ухвалила постанову, у якій звернулася до парламенту Італії щодо забезпечення неупередженості та прозорості розгляду

кримінальної справи в апеляційному провадженні стосовно старшого сержанта Нацгвардії України В. Марківа.

Спостерігалася активна взаємодія МЗС та МВС, особливо у «справі Марківа», яка була визначальною у 2020 році. Пандемія коронавірусу посилила гуманітарний напрям співпраці між обома відомствами. Крім того, було оголошено про направлення представника МВС до складу ПУ у Римі. До «справи Марківа» також були залучені і представники Групи дружби Україна – Італія.

Було проведено засідання Українсько-Італійської Ради з економічного, промислового та фінансового співробітництва, яке відбулося 16 грудня 2020 року, під головуванням заступниці Міністра внутрішніх справ України Т. Ковальчук і заступника Міністра закордонних справ Італії М. Ді Стефано.

Посилено взаємодіяли МЗС і Міністерство культури та інформаційної політики України з італійськими колегами. Новий посол України до Італії був призначений у вересні.

У Стратегії національної безпеки України, прийнятій у вересні 2020 року, Італія згадується лише в контексті співпраці з ЄС. Стратегічне бачення взаємодії України та Італії було представлено ще в Дорожній карті співробітництва між Україною та Італією на 2016 – 2017 рр., яка не була оновлена.

За 2020 рік відбулося поживлення політичних взаємовідносин. Відбулося декілька візитів високого рівня до Італії. Президент України здійснив візит до Риму у лютому 2020 року. Міністр внутрішніх справ відвідував Італію у травні, серпні та листопаді. Зокрема, у серпні 2020 року було організовано та проведено зустріч з міністеркою внутрішніх справ Італії Л. Ламорджезе, з якою обговорено питання кіберзагроз та кібербезпеки, боротьби з транснаціональною злочинністю, нелегальною міграцією, а також ситуацію на Донбасі. Тоді ж відбулася зустріч із командувачем Штабу морської берегової охорони щодо досвіду використання великих патрульних катерів для захисту морських кордонів.

Досить важливими був візит делегації України у складі Віцепрем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції О. Стефанішиної та Керівника Офісу Президента України А. Єрмака до Риму у жовтні 2020 року, під час якого обговорили ситуацію на Донбасі та перспективні напрями економічного та торговельного співробітництва. Ці візити також були важливими для політичної взаємодії між двома державами у справі нацгвардійця В. Марківа [15].

Суттєвим зрушенням в політичній та економічній взаємодії було проведення 9 Українсько-Італійської Ради з економічного, промислового і фінансового співробітництва (грудень), що не відбувалося протягом останніх п'ять років. Під час засідання Ради було проведено перемовини між очільниками Ради – Міністром внутрішніх справ України А. Аваковим та міністром закордонних справ Італії Л. Ді Майо.

Міжпарламентська група дружби Україна – Італія також робила активні спроби інтенсифікувати взаємодію на парламентському рівні щодо «справи Марківа».

Велась підготовка до підписання низки інших двосторонніх документів у сферах дослідження космосу, сприяння торгівлі, захисту інвестицій та взаємодії правоохоронних органів.

Україна підтримала Італію у перші місяці протидії пандемії COVID-19 та надала італійським громадянам гуманітарну допомогу. 20 українських лікарів у квітні 2020 року протягом трьох тижнів надавали допомогу у лікарнях регіону Марке, переймаючи цінний досвід. Лікарі з України мали можливість ознайомитися з італійськими протоколами лікування, що мало позитивний іміджевий ефект.

Особливої активізації протягом 2020 року зазнала культурна складова: впроваджено україномовний аудіогід у Колізеї у Римі. Наприкінці 2019 року був завершений фільм про Віталія Марківа «Неправильне місце», спільна робота українських та італійських журналістів, який вийшов на екрани

Європи в 2020 році. Фільм про Віталія Марківа «The Wrong Place» був показаний в італійському парламенті та в регіонах Італії.

У 2020 році італійські лідери продовжували декларувати підтримку суверенітету і територіальної цілісності України і дотримання міжнародних санкцій проти Російської Федерації. Італія продовжує підтримувати подальше поглиблення відносин України з ЄС, хоча при цьому першочерговим завданням є посилення економічної співпраці за умов стратегічного бачення українських партнерів.

Отже, успіх інтеграції України у європейську спільноту залежить від чіткої, зваженої стратегії зовнішньоекономічної політики, яка охоплюватиме весь комплекс проблем, пов'язаних із зовнішньою торгівлею, інноваційним і науково-технічним співробітництвом, а також підтримкою економічної безпеки.

Подальша Євроінтеграція України потребує більш радикальних ринкових перетворень в усій внутрішній системі ведення господарства, яка відповідатиме реалізації основних напрямів ефективної інтеграційної діяльності країни. Реформи у сфері Європейської інтеграції і співробітництва повинні спрямовуватися на розробку збалансованої зовнішньоекономічної політики, підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості України. Враховуючі економіко-політичну ситуацію в Україні і зарубіжний досвід, можна визначити наступні пріоритети держави щодо підтримки і розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Серед нових угод між Україною та Італією можна відзначити підписання міжурядової Програми культурного співробітництва на 2021–2025 роки.

Серед основних напрямів реалізації Європейського Зеленого Курсу визначається подолання наслідків зміни клімату шляхом зменшення викидів парникових газів та удосконалення нормативно-правового регулювання з питань скорочення викидів вуглецю.

3.2. Перспективні напрямки економічної співпраці України та Італії

За історію розвитку незалежної України Італія неодноразово надавала підтримку Україні. Необхідно згадати про фінансову допомогу країнами «Великої сімки», проведення реструктуризації українського боргу, і надання підтримки Україні з боку найвпливовіших міжнародних структур та організацій таких як: ЄС, ЄБРР, МВФ, Світовий банк. Італійська Республіка сприяє співробітництву нашої Країни з Європейським Союзом [39].

Українсько-італійські відносини мають різноаспектний характер. Першим важливим напрямком економічної співпраці між Україною та Італією є розвиток торгівельно-економічних відносин України та Італії. За певний період відбулися суттєві зміни як в товарообігу, експорті, імпорті, загальній сумі інвестицій Італійської Республіки в Україні, так і в товарних позиціях. За даними Держстату України товарообіг між двома країнами у 2020 році зменшився на 9,4 % порівняно з 2019 роком [42].

Для визначення перспективних напрямків економічної співпраці між Україною та Італією необхідно проаналізувати досвід реалізованих проектів у різних сферах: інвестування, фінанси, енергетика, інфраструктура тощо. Для аналізу варто використати метод SWOT-аналізу. SWOT – початкові літери слів Strengths (Сильні сторони), Weaknesses (Слабкі сторони), Opportunities (Можливості), Threats (Загрози).

SWOT-аналіз – це процес встановлення зв'язків між найхарактернішими для підприємства можливостями, загрозами, сильними сторонами (перевагами), слабкі сторони, результати якого в подальшому можуть бути використані для формулювання і вибору стратегій підприємства. За цим методом можна здійснити і аналіз співпраці між двома країнами для визначення майбутніх напрямків стратегічного розвитку (Табл.3.1).

Таблиця – SWOT-аналіз українсько-італійської економічної співпраці станом на 2021 рік

<p>Сильні сторони:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) в Італійській Республіці проживає одна з найбільших українських діаспор в ЄС; 2) експорт з України до Італійської Республіки чорних металів займає провідні позиції в структурі українського експорту; 3) торгівельно-економічні відносини двох держав мають стабільний характер; 4) зацікавленість італійських інвесторів у розвитку співпраці в енергетичній сфері; 5) відбувається динамічний розвиток культурної та освітньої сфери. 	<p>Слабкі сторони:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) зменшення товарообігу між країнами; 2) зменшення обсягу прямих італійських інвестицій; 3) зменшення обсягу експорту до Італії; 4) вплив наслідків пандемії Covid-19.
<p>Загрози:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) імміграція висококваліфікованого персоналу; 2) використання українців як дешевої робочої сили; 3) витіснення з ринку національних виробників продуктів харчування, за умови збереження тенденції щорічного збільшення обсягу імпорту. 	<p>Можливості:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) активізація експорту сільськогосподарської продукції; 2) розвиток енергетичної галузі; 3) розвиток науково-технічної сфери; 4) налагодження культурно-гуманітарна співпраці 5) прискорення інтеграції України в Євросоюз; 6) підпимання Меморандуму про співпрацю та розвиток ефективної інфраструктури..

SWOT-аналіз розвитку двосторонніх економічних відносин України та Італії у 2020 році демонструє, що, незважаючи на деякі проблемні питання, сильних сторін та можливостей пов'язаних з українсько-італійською економічною співпрацею залишається більше.

На території України функціонували чи продовжують свою діяльність підприємства з італійськими інвестиціями. Прикладом є компанія «Dufenco», що брала участь в ряді спільних проектів з корпорацією Індустріальний союз Донбасу (ІСД), зокрема, в реалізації продукції метпідприємств, що входять в

холдинг ІСД. До складу холдингової компанії ІСД входить Дніпровський металургійний комбінат (Кам'янське Дніпропетровської обл.). Компанія «Duferco International Trading Holding Limited» закриває своє представництво в Києві шляхом його ліквідації.

«Прогрессо -І талія» – спільне українсько-італійське підприємство, яке здійснює діяльність на ринку України з 2016 року і займається чищенням та фарбуванням текстильних та хутряних виробів.

Загалом, Україна та Італійська Республіка планують поглиблювати торгівлю, зокрема сільськогосподарською продукцією, в тому числі зерновими та олійними.

Другим важливим напрямком є співпраця України та Італії з енергетичних питань. Пошук і використання альтернативних джерел енергоресурсів для України є актуальним завданням. В рамках виконання зобов'язань перед партнерами по «G7» Італійська Республіка надає технічну допомогу в питанні впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій, диверсифікації джерел енергоресурсів та шляхів транспортування енергії, в тому разі і у житлово-комунальному секторі.

Здобутий досвід планується застосувати для реалізації в Україні спільних українсько-італійських ініціатив та проектів, так само із залученням європейського фінансування, спрямованих на розвиток національної енергетичної системи, адаптації українського законодавства до європейських норм та впровадження сучасних технологій в енергетиці.

Були проведені робочі зустрічі у Римі з представниками Міністерства економічного розвитку (MISE), Агентства сприяння зовнішній торгівлі (ICE), Державного підприємства управління енергетичними послугами Італії (GSE). Українська делегація мала можливість ознайомитися з роботою Державного підприємства управління енергетичними послугами Італії та деякими італійськими підприємствами енергетичної галузі відвіданих міст. Було вивчено досвід італійських державних установ та агенцій в питанні підвищення енергоефективності, енергозбереження промислового

виробництва, житлового будівництва та комунального господарства. Українські представники вивчали досвід Італійської Республіки в питанні застосування альтернативних джерел енергії та можливість використання в Україні провідних італійських технологій та розробок, зокрема виробництво електроенергії з енергії сонця, вітру, біомаси та геотермальних джерел. Увага була приділена і питанням організації ринку купівлі і продажу такої енергії.

В рамках виконання зобов'язань перед партнерами по «G7» Італійська Республіка надає технічну допомогу в питанні впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій, диверсифікації джерел енергоресурсів та шляхів транспортування енергії, в тому разі і у житлово-комунальному секторі.

Можливості для реалізації спільних проектів у відновлюваній енергетиці та енергоефективності, було обговорено між мером італійського міста Таранто Ріналдо Мелуччі та представником Держенергоефективності. Зустріч відбулася у рамках візиту української делегації до Італії, організованому за ініціативи Посольства України в Італії та Торгово-промислової палати Україна-Італія. Були розглянуті питання поглиблення інвестиційної співпраці країн, а також сталого розвитку громад, впровадження інновацій, налагодження партнерства між українськими та італійськими містами. Також в рамках семінару Україна-Італія було проведено зустріч із Президентом провінції Таранто Жованні Гугліотті. Україна готова запропонувати іноземним інвесторам сприятливі законодавчі умови та значний ресурсний потенціал для ведення «зеленого» бізнесу.

Вітчизняний ринок «зелених» проектів розвивається досить активно. Лише за I півріччя 2019 року встановлено понад 1600 МВт нових потужностей «зеленої» електроенергетики, що майже у 2 рази більше, ніж за весь 2018 рік.

Італія має розвинуту «чисту» енергетику: країна вже досягла своєї національної мети до 2020 р. і у 2017 р. частка «зеленої» енергетики

перевищувала 18%. За даними REN21, у 2018 р. Італія входила у ТОП-10 країн світу за нововведеними потужностями сонячної та вітрової енергетики [55].

Продовжено роботу за напрямом розширення співробітництва у космічній галузі. Слід відзначити що в результаті співпраці між КБ «Південне» та ДП «Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод ім. А.М.Макарова» та італійською компанією AVIO S.p.A було досягнуто домовленості про додаткове постачання 10 двигунів українського виробництва для ракети-носія «Vega» на загальну суму у майже 6 млн євро.

Ракета-носій легкого класу «Vega» є спільним проєктом Європейського космічного агентства та Італійського космічного агентства. ДП «КБ «Південне» та ДП «ВО «Південний машинобудівний завод» співпрацюють із італійською компанією AVIO S.p.A. за програмою Vega з 2004 року. Усього за роки співробітництва було виготовлено та вже поставлено компанії AVIO S.p.A. понад 20 блоків маршового двигуна, останні з яких – на початку 2021 року [14].

28 квітня 2021 року італійська сторона підтвердила готовність до розширення співпраці Міністр закордонних справ України підтримав цю домовленість, досягнуту спільними зусиллями представників української ракетно-космічної галузі та МЗС України.

Розширення участі в європейській програмі «Vega» свідчить про надійність та конкурентність інженерних розробок української ракетно-космічної галузі. Якісний високотехнологічний експорт розвиває українську економіку, забезпечує замовлення для підприємств, робочі місця для українських спеціалістів. Супроводження таких контрактів входить до топ-пріоритетів МЗС, і зусилля українських дипломатів в Італії відіграють важливу роль у досягненні цієї домовленості. Посольство України в Італії докладає пріоритетних зусиль задля забезпечення і заохочення співробітництва між Україною та Італією у космічній галузі. Італія є однією з держав-засновниць Європейського космічного агентства та входить до числа трьох основних контрибуторів разом з Німеччиною і Францією [23].

Активно розвивається взаємодія комунальних підприємств України та Італійської асоціації з питань енергоефективності «ФЕДЕРЕСКО». Прикладом є співпраця КП «КиївЕСКО» з італійськими партнерами, запровадження пілотних проектів із підвищення енергоефективності будівель у комунальній власності Києва. Розглядається можливість поширення такої практики в інших регіонах України. Так само пріоритетним є питання залучення в Україну італійських промислових технологій у сфері геотермальної енергетики та виробництва енергії з біомаси [23].

Після восьмирічної перерви Експортно-кредитне агентство Італії SACE відновило кредитування комерційних операцій італійських підприємців з Україною. Першим став контракт на будівництво в Україні італійською компанією SACMI лінії по виробництву кераміки на замовлення ТОВ «ЕПІЦЕНТР К» на суму 9,9 млн. євро, прокредитований із залученням гарантій SACE [57].

Досить успішно на території України функціонує Правекс банк, який є частиною групи Інтеза Санпаоло (Intesa Sanpaolo), провідної банківської групи в Єврозоні, яка є лідером в Італії в усіх сферах бізнесу (роздрібний, корпоративний та управління активами) та присутня у всьому світі. Правекс банк працює на ринку України з 1992 року і обслуговує українських клієнтів протягом 27 років. Банк надає весь спектр банківських послуг роздрібним, корпоративним та інституційним клієнтам.

У 2020 році Торгово-промисловою палатою Італії в Україні було вирішено активувати безкоштовний проект для українських компаній, що охоплюють сфери сільського господарства та тваринництва. Більший інтерес італійських компаній до інтернаціоналізації в Україні та значну італійську майстерність у сільському господарстві та тваринництві. Це пов'язано із активізацією інтересу італійських компаній до інтернаціоналізації в Україні та значну італійську майстерність у сільському господарстві та тваринництві. Проект направлений на просування італійських послуг в Україні. Програма повністю фінансується Торгово-промисловою палатою Італії в Україні та має

на меті встановити контакт українських компаній без посередників чи інших некваліфікованих осіб, за допомогою кваліфікованих державних та приватних організацій, які мають досвід в управлінні міжнародними відносинами.

9 лютого 2021 року в Посольстві України в Італії Акціонерне товариство «Українська залізниця» та АТ «Ferrovie Dello Stato Italiane S.P.A.» – державна компанія Італії, що працює в галузі інфраструктури та послуг залізничної мережі, підписали меморандум про взаєморозуміння. Основною метою підписаного меморандуму є розгляд сторонами можливості та шляхів співробітництва у залізничній галузі.

Співпраця запланована у наступних напрямках:

- аналіз та розгляд технічних та інноваційних рішень для можливого впровадження на залізничному транспорті й інфраструктурі, при цьому особливу увагу планується приділити проектам швидкісних ліній;
- навчання та підвищення кваліфікації залізничного персоналу обох сторін, тренерська програма та двосторонні консультації.

Для сприяння реалізації меморандуму передбачається створення спільної робочої групи експертів.

Третім важливим напрямком розвитку українсько-італійських відносин є науково-технічна. Ці відносини регулюються Угодою про співробітництво в галузі освіти, культури і науки, яку було підписано Кабінетом Міністрів України та Урядом Італійської Республіки 11 листопада 1997 року (набула чинності 11 квітня 2000 р.) [29].

Співробітництво відбувається через встановлення контактів між науководослідними центрами та інститутами, провідними науково-промисловими об'єднаннями. Наприклад відбувається партнерство і науковий обмін між дослідними і університетськими закладами [11].

Одним з найголовніших завдань диппредставництва в плані розвитку українсько-італійського співробітництва в науково-технічній сфері є надання сприяння налагодженню співробітництва та встановленню прямих контактів

між науково-дослідними центрами та інститутами, провідними науково-промисловими об'єднаннями, а також забезпечення підтримки в рамках опрацювання профільних/міжвідомчих угод і договорів між міністерствами та науковими організаціями, вищими навчальними закладами обох країн [11].

Посольство України в Італійській Республіці, в Республіці Мальта та в Республіці Сан Марино (за сумісництвом) активно проробляло питання налагодження співпраці між українськими та італійськими науково-дослідницькими центрами. Зокрема, за сприяння Посольства було встановлено такі контакти:

- між Київським національним університетом імені Тараса Шевченка та Римським університетом «Ла Сап'єнца»;

- між Міністерством охорони здоров'я України та Національною медичною академією Італії (Accademia Nazionale di Medicina), медичними закладами Італії. Зокрема налагоджено співпрацю між Національною дитячою спеціалізованою лікарнею «ОХМАТДИТ» МОЗ України та Медично-санітарним управлінням регіону Ломбардія;

- за сприяння Посольства проведено лікування близько 30 українських дітей з важкими патологіями;

- між Державною службою з лікарських засобів України та Національною Агенцією лікарських засобів Італійської Республіки;

- між НАН України (Інститут проблем матеріалознавства ім. Францевіча) та Національною дослідницькою радою Італійської Республіки (Інститут енергетики та інтерфаз м. Генуя);

- між Одеським державним екологічним університетом та Національним між-університетським консорціумом з морських наук (CONISMA);

- між НАН України (Національний історико-археологічний заповідник «Ольвія» – комплекс пам'яток відомого античного міста-держави Ольвії в Миколаївській області) та Головним археологічним управлінням регіону Емілія-Романья (Археологічний музей м. Ферарра);

– між Верховним Судом України та Верховним Судом Італії (в Італії Касаційний Суд).

Посольство також сприяло налагодженню контактів та стажуванню українських фахівців Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки України у міжнародному навчальному центру МОП.

Висновки до розділу 3

Українсько-італійські дипломатичні відносини у 2020 році охарактеризовані як достатньо стабільні у своєму розвитку. Протягом року відбулося ряд зустрічей на високому на найвищому рівнях відповідно дипломатичного протоколу. Пандемія не справила значного впливу на розвиток економічної співпраці України та ЄС, хоча більшість інтеракцій було перенесено в онлайн середовище. Країни ЄС і надалі займають пріоритетне місце у переліку зовнішньоекономічних партнерів України, надаючи фінансову підтримку та стримуючи санкційним режимом агресію Російської Федерації.

У 2020 році відбувалася регіоналізація євроінтеграції, а саме відкриття офісів євроінтеграції в Херсоні та у Дніпрі. Однією з головних подій співпраці у напрямку Євроінтеграції було проведення Саміту ЄС- Україна 2020 під час проведення якого було обговорено ряд питань і досягнуто переліку важливих домовленостей.

Україна підтримала Італію у перші місяці протидії пандемії COVID-19 та надала італійським громадянам гуманітарну допомогу. Особливої активізації протягом 2020 року зазнала культурна складова. Серед нових угод між Україною та Італією можна відзначити підписання міжурядової Програми культурного співробітництва на 2021–2025 роки.

Як результат проведеного аналізу можна виділити перспективні напрямки розвитку співпраці України та Італії:

- розвиток взаємодії комунальних підприємств України та Італійської асоціації з питань енергоефективності;
- розвиток зв'язків у сфері культури та освіти, шляхом активізації співпраці між національними та європейськими закладами вищої освіти в рамках академічної мобільності;
- оновлення Дорожньої карти співробітництва між Україною та Італією (2016 – 2017 рр.);
- проведення земельної та судової реформи в Україні, для наближення норм українського законодавства до Європейських стандартів;
- оновлення торговельних (тарифних та нетарифних) параметрів в рамках Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом;
- інтеграція італійських інвесторів в енергетичний ринок України та впровадження Зеленого курсу в розвиток національної економіки.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження були сформульовані наступні *висновки*, які розкривають теоретичні аспекти дослідження розвитку двосторонніх міжнародних економічних зв'язків України та Італії.

У першому розділі було з'ясовано сутність, форми і значення міжнародних економічних зв'язків та охарактеризовано історію становлення зовнішніх економічних зв'язків між Україною та Італією.

Міжнародні економічні зв'язки – це система економічних відносин між різними країнами. Вони є похідними від національних, економічних відносин, залежать від них, визначаються особливостями національної економіки та суттєво впливають на зовнішньоекономічну політику держави.

Міжнародні економічні зв'язки визначають суть світової економіки. За своєю природою вони залежать від економічних відносин, що діють на національному рівні. Таким чином, міжнародна вартість формується на основі національних цінностей відповідно до внеску країни у світовий рівень тривалості, інтенсивності та продуктивності і в цілому залежить від ступеня включеності у світову економіку національної економіки. Звідси випливає, що поняття світової економіки не можна звести до простої суми національних економік.

Аналіз тенденцій сучасних міжнародних економічних відносин показує, що починається новий етап еволюції - формування надпотужних спільних економічних систем і, зрештою, формування глобальної єдиної економіки. Сучасне виробництво орієнтується не на національний чи регіональний масштаби, а на світовий економічний простір. В той час як поглиблення міжнародного поділу праці базується на посиленні конкуренції.

Італія є провідним партнером у торговельних, науково-технічних та культурних відносинах, а також країною, що представляє інтереси України в європейських інтеграційних структурах.

Зв'язки України та Італії сягають часів Київської Русі. Протягом тисячоліть відносини між державами змінювались, розвивалися та набували нового значення. Відсутність спільних кордонів між Україною та Італією не завадило їм зміцнити свої міждержавні відносини та налагодити співпрацю. В останні роки Італія була одним з найважливіших партнерів України у сфері торговельно-економічного співробітництва між країнами Західної Європи та світу, і саме вона в зовнішньоекономічних зв'язках є найактивнішим партнером. Україна постачає до Італії значну кількість сільськогосподарської продукції, а тому посідає перше місце у постачанні соняшнику та кукурудзи.

Сьогодні Україна стала повноцінним суб'єктом міжнародного права і відіграє важливу роль як у європейському просторі, так і для українсько-італійських взаємовигідних відносин. У майбутньому стабільність основних позицій експорту гарантує зростання двосторонньої торгівлі між країнами.

Дослідження особливостей розвитку двосторонніх економічних зв'язків між Італією та Україною було здійснено шляхом аналізу динаміки міжнародної торгівлі між двома країнами та визначивши основні напрямки та специфіку міграційних переміщень громадян між Італійською республікою та Україною.

У 2020 році товарообіг між країнами становив 4056,7 млн. дол. США, що на 9,4% менше ніж у 2019 році. Обсяг експорту склав 1931,1 млн. дол. США продемонструвавши скорочення на 487,8 млн. дол. США, або на 20,2% у порівнянні з минулим періодом. Обсяг імпорту збільшився а 3,2% і склав 2125,6 млн. дол. США. Негативне для України сальдо склало 194,5 млн. дол. США. Скорочення обсягів торгівлі відбулося, здебільшого, через зменшення обсягів українського експорту до Італії за сировинними товарними позиціями для виробництв, які суттєво постраждали від обмежень запроваджених з метою запобігання поширенню COVID-19.

Якщо враховувати пріоритетний статус Італії як торговельного партнера, а також політичні та економічні кризові явища, перед Україною постає важливе завдання – створити сприятливе зовнішньоекономічне

співробітництво з Італією. Наприклад, одним із цих напрямків є активізація експорту органічної сільськогосподарської продукції, адже значна кількість країн ЄС стратегічно зосереджена на імпорті та насиченні своїх ринків органічними товарами.

Італія посідає перше місце серед середземноморських країн за масштабами імміграції. У загальній структурі прибулих в цю країну найбільший відсоток іммігрантів із-за меж ЄС спостерігається серед країн Європейського Союзу.

В результаті проведеного дослідження процесу імміграції до Італії можна відзначити її неоднорідність. Національний інститут статистики Італії станом на 1 червня 2019 року наводить цифру 5 255 503 іноземців, що проживають і працюють на території Італії, 234 тис. – українці.

Пандемія COVID-19, за лічені місяці вразила економіку країн ЄС та ринки праці всіх країн світу, що у свою чергу негативно вплинуло на трудових мігрантів з України. Карантинні заходи спричинили різке зниження показників ВВП, скорочення обсягів виробництва товарів та послуг, зміни у сфері зайнятості.

Українсько-італійські дипломатичні відносини у 2020 році охарактеризовані як достатньо стабільні у своєму розвитку. Протягом року відбулося ряд зустрічей на високому та найвищому рівнях відповідно дипломатичного протоколу. Пандемія не справила значного впливу на розвиток економічної співпраці України та ЄС, хоча більшість інтеракцій було перенесено в онлайн середовище. Країни ЄС і надалі займають пріоритетне місце у переліку зовнішньоекономічних партнерів України, надаючи фінансову підтримку та стримуючи санкційним режимом агресію Російської Федерації.

У 2020 році відбувалася регіоналізація євроінтеграції, а саме відкриття офісів євроінтеграції в Херсоні та у Дніпрі. Однією з головних подій співпраці у напрямку Євроінтеграції було проведення Саміту ЄС- Україна

2020 під час проведення якого було обговорено ряд питань і досягнуто переліку важливих домовленостей.

Україна підтримала Італію у перші місяці протидії пандемії COVID-19 та надала італійським громадянам гуманітарну допомогу. Особливої активізації протягом 2020 року зазнала культурна складова. Серед нових угод між Україною та Італією можна відзначити підписання міжурядової Програми культурного співробітництва на 2021–2025 роки.

Як результат проведеного аналізу можна виділити перспективні напрямки розвитку співпраці України та Італії:

- розвиток взаємодії комунальних підприємств України та Італійської асоціації з питань енергоефективності;
- розвиток зв'язків у сфері культури та освіти, шляхом активізації співпраці між національними та європейськими закладами вищої освіти в рамках академічної мобільності;
- оновлення Дорожньої карти співробітництва між Україною та Італією, (2016 – 2017 рр.);
- оновлення торговельних (тарифних та нетарифних) параметрів в рамках Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом;
- інтеграція італійських інвесторів в енергетичний ринок України та впровадження Зеленого курсу в розвиток національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аكوпова Е. С. Мировая экономика и международные отношения [Електронний ресурс] / Е. С. Аكوпова – Режим доступу до ресурсу: <https://altairbook.com/books/942753-mirovaya-ekonomika-i-mejdunarodnye-ekonomicheskie-otnosheniya.html>.
2. Андрийчук В. Г. Вплив угоди про асоціацію між Україною та ЄС на митно-тарифне регулювання і зовніш-ньоторговельний режим сторін / В. Г. Андрийчук, Є. І. Іванов. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2014. – №3. – С. 4–15.
3. Білоган О. І. Оптимізація структури зовнішньої торгівлі країн Центральної та Східної Європи : дис. канд. ек. наук / Білоган О. І. – Львів, 2015. – 221 с.
4. Буглай В. Б. Международные экономические отношения [Електронний ресурс] / В. Б. Буглай, Н. Н. Левинцев – Режим доступу до ресурсу: <https://www.twirpx.com/file/343386/>.
5. Вишинська Т. Л. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні / Т. Л. Вишинська, О. В. Генералов, І. М. Севрук. // ScienceRise. – 2015. – №3. – С. 41–45.
6. Вища освіта в Італії [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт освітньої агенції Вивчай – Режим доступу до ресурсу: <https://vyvchay.com/higher-edu-italy>.
7. Відносини з Італійською Республікою в контексті євроінтеграції України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1244/1/5.9.vidnosyny_z_ital_resp.pdf.
8. Географічна структура зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС у 2020 році [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

9. Губіна В. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків регіону в умовах зростання відкритості національної економіки [Електронний ресурс] / В. Губіна // Вісник КНТЕУ – Режим доступу до ресурсу: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2009/05/5.pdf>.
10. Довідка «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2019 році» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=30d3074d-6882-4aac-bc4f-f4af8a30b221&title=DovidkazovnishniaTorgivliaUkrainiTovaramiTaPoslugamiU2019-Rotsi>.
11. Договірно-правова база між Україною та Італією [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Посольства України в Італійській Республіці, Республіці Мальта та Сан-Марино – Режим доступу до ресурсу: <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/legal-acts>.
12. Інвестиційна карта України [Електронний ресурс] // UA MAP – Режим доступу до ресурсу: <https://uamap.org.ua>.
13. Істратій Л. Ф. Українсько-італійські відносини (1990 рр. – поч. XXI ст.) та їх роль в становленні незалежної держави [Електронний ресурс] / Л. Ф. Істратій – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2009/Politologia/45831.doc.htm.
14. Італія купує 10 додаткових українських двигунів для ракети Vega [Електронний ресурс] // Мультимедійна платформа іномовлення України – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3238303-italia-kupue-10-dodatkovih-ukrainskih-dviguniv-dla-raketi-vega.html>.
15. Калашник П. В. італійському місті влаштували акцію на підтримку нацгвардійця Марківа [Електронний ресурс] / П. В. Калашник – Режим

- доступу до ресурсу: [https://hromadske.ua/posts/vitalijskomu-misti-
vlashtuvali-akciyu-na-pidtrimku-nacgvardijcya-markiva](https://hromadske.ua/posts/vitalijskomu-misti-
vlashtuvali-akciyu-na-pidtrimku-nacgvardijcya-markiva).
16. Козак Ю. Г. Міжнародна торгівля: підручник / Ю. Г. Козак. – Київ – Катовіце – Краков, 2015. – 272 с. – (Центр учбової літератури).
 17. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі. [Електронний ресурс] // Офіційний вебсайт Державної служби статистики України – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
 18. Лупак Р. Л. Конкуренентоспроможність підприємств : навч. посіб. / Р. Л. Лупак, Т. Г. Васильців. – Львів: ЛКА, 2016. – 484 с.
 19. Маркович І. Б. Спеціалізація експортних товарних груп як одна з характеристик торговельного потенціалу держави / І. Б. Маркович. // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №10. – С. 43–50.
 20. Міграція в Україні: Цифри і факти [Електронний ресурс] // Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://iom.org.ua/sites/default/files/iom-ukraine_facts-ukr_2019.pdf.
 21. Міграція як чинник розвитку в Україні: Дослідження фінансових надходжень, пов'язаних з міграцією, та їх впливу на розвиток в Україні [Електронний ресурс] // Міжнародна організація з міграції, Представництво в Україні – Режим доступу до ресурсу: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/mom_migraciya_yak_chynnyk_rozvytku_v_ukrayini.pdf.
 22. Міжнародні економічні відносини [Електронний ресурс] // Українська Вікіпедія – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародні_економічні_відносини.
 23. Можливості для інвесторів в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://dlf.ua/ua/mozhливosti-dlya-investoriv-v-ukrayini/>.
 24. Осацька Ю. Є. Міжнародна торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Ю. Є. Осацька, О. М. Зінченко – Режим доступу до ресурсу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

- bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=molv_2016_12_196.
25. Національний інститут статистики Італії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.istat.it/en/>.
26. Перелік виставкових заходів у 2021 році [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Посольства України в Італійській Республіці, Республіці Мальта та Сан-Марино. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://italy.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/3155-trade/perelik-vistavkovih-zahodiv-u-2021-roci>.
27. Петрашко Л. П. Міжнародні фінанси [Електронний ресурс] / Л. П. Петрашко – Режим доступу до ресурсу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/881/54/1/1/>.
28. Пітюлич М. Новітні тенденції розвитку міжнародної трудової міграції та їх наслідки для України [Електронний ресурс] / М. Пітюлич – Режим доступу до ресурсу: <http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2016/02/1-4-1-2014-20.pdf>.
29. Політичні відносини між Україною та Італією [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Посольства України в Італійській Республіці, Республіці Мальта та Сан-Марино – Режим доступу до ресурсу: <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/diplomacy>.
30. Про підписання Програми культурного співробітництва між Урядом України та Урядом Італійської Республіки на 2021-2025 роки [Електронний ресурс] // офіційний веб-сайт Верховної Ради України – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1565-2020-p#Text>.
31. Протидія торгівлі людьми в Україні: Статистика МОМ станом на 30 вересня 2016 р. [Електронний ресурс] // Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://iom.org.ua/sites/default/files/iom_vot_statistics_ukr_sep2016.pdf.

32. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Італійською Республікою [Електронний ресурс] // офіційний веб-сайт Верховної Ради України – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/380_024.
33. Прушківська Е. В. Аналіз тенденцій торговельно-економічних відносин Італії з країнами світу / Е. В. Прушківська, І. В. Карнаух. // Економічний вісник. – 2018. – №2. – С. 79–94.
34. Рязанова Н. О. Пріоритетні напрями механізму реалізації експортного потенціалу регіону / Н. О. Рязанова. // Вісник Волинського Інституту економіки і менеджменту. – 2015. – №12. – С. 410–418.
35. Співпраця у сфері енергетики [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Посольства України в Італійській Республіці, Республіці Мальта та Сан-Марино – Режим доступу до ресурсу: <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/trade/Collaborazione+in+sfera+energetica>.
36. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2017 році: статистичний збірник – Київ, 2018. – 195 с. – (Державна служба статистики України).
37. Структура українського експорту в Італію [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Посольства України в Італійській Республіці, Республіці Мальта та Сан-Марино. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://italy.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/3155-trade>.
38. Структура українського імпорту в Україну [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Посольства України в Італійській Республіці, Республіці Мальта та Сан-Марино. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://italy.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/3155-trade>.
39. Тохтамиш Т. О. Теоретичні аспекти організації зовнішньої торгівлі України з країнами Європейського Союзу / Т. О. Тохтамиш, О. А. Ягольницький, М. А. Овчиннікова. // Проблеми системного підходу в економіці. – 2018. – №2. – С. 45–52.
40. Угоди про співпрацю МДУ з іноземними партнерами. — Режим доступу до ресурсу: <http://mdu.in.ua/index/ugody/0-13>.

41. Україна зацікавлена поглиблювати співпрацю із Італією у «чистій» енергетиці та енергоефективності [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Маловисківської районної державної адміністрації – Режим доступу до ресурсу: <http://mv.kr-admin.gov.ua/news/20-latest-news/3891-----1r--->.
42. Українська призма: Зовнішня політика 2019. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2020. — 390 с.
43. Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2021. — 344 с.
44. Фліссак К. А. Економічна дипломатія у системі забезпечення національних інтересів України. Тернопіль : Новий колір, 2016. 812 с.
45. Циганкова Т. М. Управління міжнародною конкурентоспроможністю країн / Т. М. Циганкова. – Київ, 2018. – 255 с. – (Економічний простір).
46. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України : підручник / Л. Д. Чекаленко. – Київ: LAT і К, 2015. – 478 с.
47. Чернова О. В. Міжнародні інвестиційні потоки: сучасний стан та тенденції розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Чернова – Режим доступу до ресурсу: <http://www.globalnational.in.ua/archive/8-2015/18.pdf>.
48. Шиманська К. В. Гендерна структура української еміграції [Електронний ресурс] / К. В. Шиманська // Науковий вісник Ужгородського національного університету – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13844/1/.pdf>.
49. DG Trade Statistical Guide // European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. 70 p.
50. DG Trade Statistical Guide // European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. 70 p.
51. Di Bartolomeo A. The Migration and Integration of Moroccan and Ukrainian migrants in Italy – Policies and Measures // INTERACT. 2015. URL:

- https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/35880/INTERACT-RR-2015_08_Italy.pdf.
52. Dorosh L. Migrant workers as the subjects of Ukraine's civil diplomacy (on example of Ukrainian-Italian relations) // Humanitarian Vision, Vol. 5, N. 2. 2019. URL: <http://science.lpnu.ua/shv/all-volumes-and-issues/volume-5-number-2-2019>.
53. Fedyuk O. Beyond motherhood: Ukrainian female labor migration to Italy // Central European University. 2011. URL: http://www.etd.ceu.hu/2011/fedyuk_olena.pdf.
54. Likhovid N.O. (2017) Doslidzhennya naslidkiv ta efektyv mihratsiynykh protsesiv Ukrayiny [Research on the consequences and effects of migration processes in Ukraine]. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1058>.
55. RENEWABLES 2019 GLOBAL STATUS REPORT // REN21. URL.: https://www.ren21.net/wpcontent/uploads/2019/05/gsr_2019_full_report_en.pdf.
56. Reyneri E. Migrants' Involvement in Irregular Employment in the Mediterranean Countries of the European Union // Department of Sociology and Social Research University of Milan Bicocca. URL: http://www.ilo.int/wcmsp5/groups/public/ed_protect/protrav/migrant/documents/publication/wcms_201875.pdf.
57. SACE відновлює кредитування операцій з українськими підприємствами [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Посольства України в Італійській Республіці, Республіці Мальта та Сан-Марино – Режим доступу до ресурсу: <https://italy.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/3155-trade/perelik-vistavkovih-zahodiv-u-2021-roci>.
58. Statistics / United Nations Conference on Trade and Development. URL: unctad.org.
59. Statistics / United Nations Conference on Trade and Development. URL: unctad.org.

60. Turboden, “Turboden completed the commissioning of the 17.5 MWe Velika Ciglana Geothermal Plant”, press release (Brescia, Italy: 11 December 2018), https://www.turboden.com/upload/blocchi/X12219allegato1-2X_5269_Turboden_Velika_Ciglana_ENG.pdf; first geothermal plant based on IRENA, *Renewable Energy Statistics 2018* (Abu Dhabi: March 2018), <http://irena.org/publications/2018/Mar/Renewable-Capacity-Statistics-2018>.
61. Ukraini in Italia. URL: <http://www.comuni-italiani.it/statistiche/stranieri/ua.html>.
62. Vianello F. Migration of Ukrainian Nationals to Italy: Women on the Move // IMISCOE Research Series. 2016. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-41776-9_10.

Додаток А

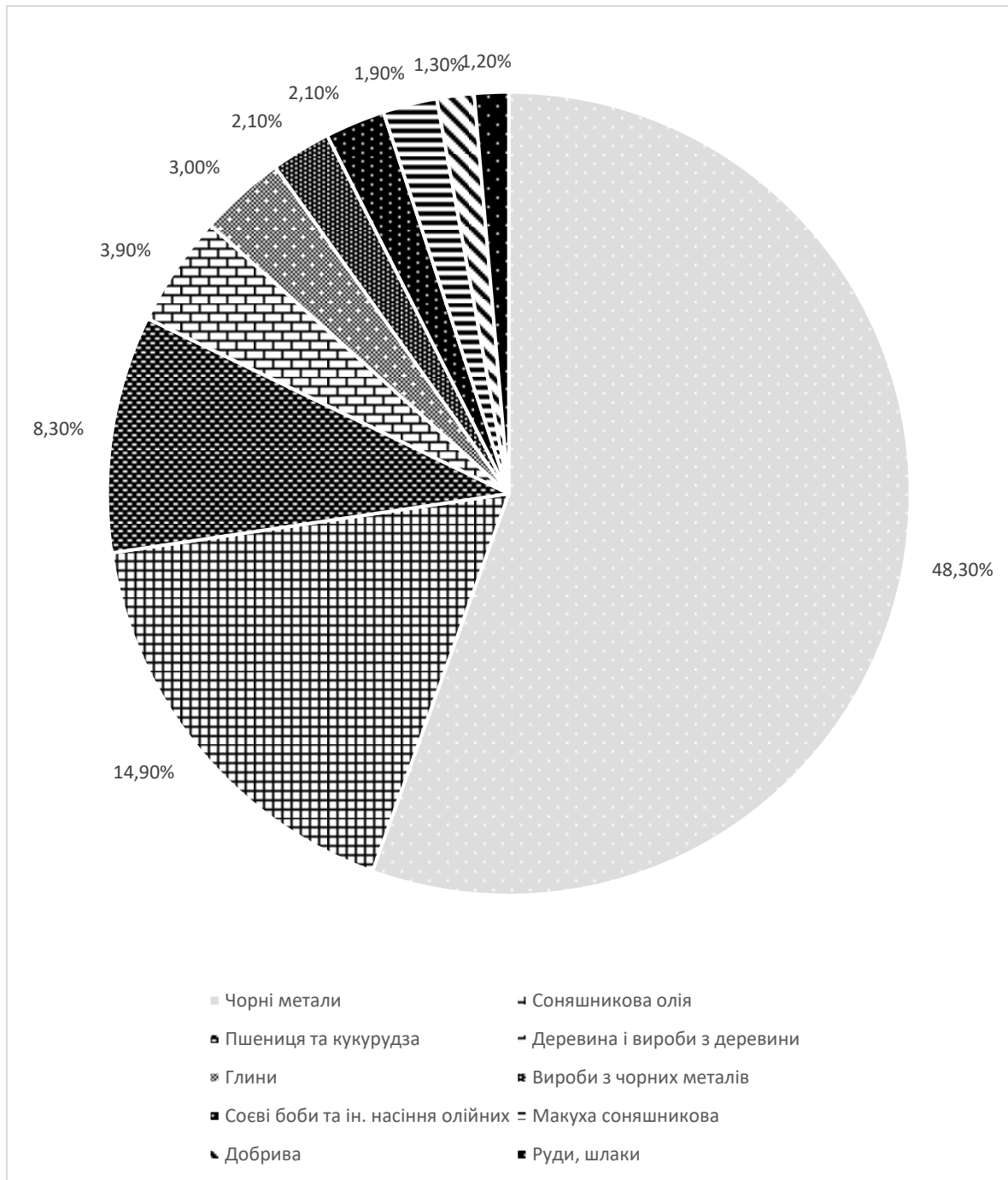

Рисунок – Товарна структура експорту в Італію у 2020 році, %
 Джерело: складено автором на основі [37].

Додаток Б

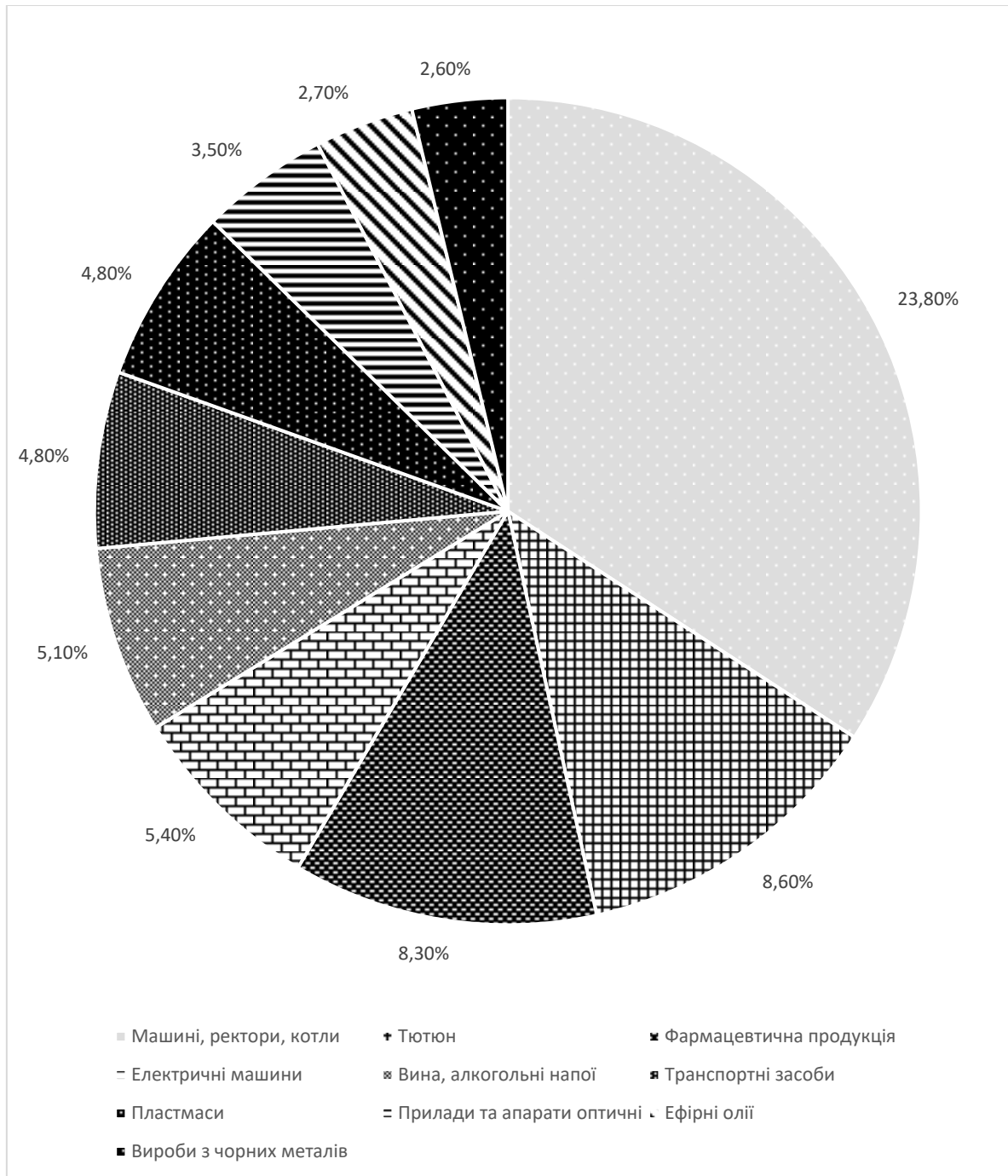

Рисунок –Товарна структура імпорту в Україну в 2020 році, %
 Джерело: складено автором на основі [38].